

Her Suçun Konusu Var mıdır? Tehlike Suçu-Zarar Suçu Bağlamında Hareketin Konusunun Fonksiyonuna Dair Bir Değerlendirme^(*)

Does Every Crime Have an Object? An Evaluation on the Function of the Object of the Conduct in the Context of the Crime of Danger-Harm

Ertuğrul ÜNAL

Doktor Öğretim Üyesi

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı

Anahtar Kelimeler

*Netice,
Sırf Hareket Suçu,
Hareketin Konusu,
Maddi Konu,
Koruma Objesi,
Korunan Hukuki
Değer.*

Öz

Suçun konusu, hareketin yöneldiği kişi, eşya veya soyut şey olarak suç tipinde tanımlanmış, tipikliğe vücut veren maddi unsurlardan biridir. Suçun konusunu, “maddi konu” olarak isimlendiren görüş ise soyut şeylerin, konu kapsamında olmadığını savunmaktadır. Suçun konusunu maddi unsurlardan biri şeklindeki kabule göre “konu”nun yokluğu, suçun oluşmasını engeller. Bu tanım dolayısıyla gündeme gelen birinci soru, her suçun bir konusunun olup olmadığıdır. Her suçun, zarar veya tehlike suçu şeklinde ihdas edildiği dikkate alındığında, konusu olmayan suçun kabulüyle tehlike veya zarar şeklindeki etkinin kimin veya neyin üzerinde husule gelmesi gerektiği de cevaplanmaya muhtaçtır. Çalışmamızda bu soruların cevaplanabilmesi için suçun konusunun tanımı ve hukuki niteliği tespit edildikten sonra hareketin kendisine yönelmesi gereken konunun, hareketin gerçekleştirilmesiyle mutlaka zarar veya tehlikeye maruz kalıp kalmadığı ele alınacaktır. Suçun konusu ele alınırken, bu unsurun diğer kavramlarla farkı da ortaya koyulmalıdır. Özellikle ceza normunun koruduğu hukuki değer ile bu hukuki değerın konuyla kesişimi olarak kabul edilen koruma objesi kavramları önem arz etmektedir. Son olarak zarar ve tehlike ile netice kavramı da suçun konusu bakımından incelenecektir. Teorik açıklamalardan sonra ileri sürdüğümüz görüşler bazı suç tipleri üzerinde tatbik edilmeye çalışılacaktır.

Keywords

*Result,
Conduct Crime,
Object of the Act,
Material Object,
Object of Protection,
Protected Legal
Interest.*

Abstract

The subject of the crime is defined in the crime type as the person, object or abstract thing to which the conduct is directed and is considered as one of the material elements that give rise to typicality. The view that considers the object of the crime as a material thing argues that abstract things are not within the scope of the object. As a result of the acceptance as one of the material elements, the absence of the crime’s object prevents the crime from occurring. The first question that arises from this definition is whether every crime has an object. Considering that every crime is regulated in the form of harm or danger, it is also necessary to answer what those effects should occur on with the acceptance of the crime without an object. In order to answer these questions, after determining the definition and legal nature of the object of the crime, it will be discussed whether the object to which the action should be directed is necessarily exposed to harm or danger by performing the conduct. While discussing the object matter of the crime, the difference between this element and other concepts should also be revealed. In particular, the concepts of the legal value protected by the criminal norm and the object of protection, which is accepted as the intersection of this legal value with the object matter, are important. Finally, the concepts of harm, danger and consequence will also be analyzed in terms of the object matter of the crime. After the theoretical explanations, the views we have put forward will be applied to some types of crimes.

^(*) Araştırma Makalesi.
Hakem denetiminden geçmiştir.

Gönderim Tarihi: 29.11.2024, Kabul Tarihi: 22.01.2025.

GİRİŞ

İnsanların bir arada yaşayabilmesi açısından zorunlu olan belirli hukuki değerlerin ihlal edilme-
mesi amacıyla uyarma (genel önleme) ve ihlal edildikten sonra bu ihlali kusurlu olarak gerçekleştiren
kişinin cezalandırılarak tekrar topluma kazandırma (özel önleme) şeklindeki iki fonksiyonun icrası
için belirli davranış normlarına aykırılıklar kanun koyucu tarafından suç olarak ihdas edilir. Tipiklik
ve hukuka aykırılıktan müteşekkil suç kalıbı, belirli hukuki değerleri korumak üzere ihdas edildiğinden,
suçla korunan hukuki değer, suçun *ratio legis*ini teşkil eder¹.

Suçun unsurları içerisinde yer almayan korunan hukuki değer aksine suçun konusu, suçun maddi
unsurlarından hareketin kendisine yöneldiği kişi veya şeydir. Bu yüzden tipikliğin maddi unsurları
içerisinde mütalaa edilen suçun konusu, korunan hukuki değerden farklı olup, bir değer veya ideal
şeklinde salt soyut bir kavram değildir. Hareketin konuya yönelmesi arandığından, suçun oluşması,
suçun konusunun varlığına bağlıdır.

Suçlar, tehlike ve zarar suçu şeklinde ikiye ayrılmakta olup, suçun konusunun tanımı; tehlike suçu
- zarar suçu ayrımında esas alınması gerekenin suçun konusu mu yoksa tipiklik içerisinde yer almadığı
belirtilen ve soyut olarak kabul edilen hukuki değer mi olacağı noktasında belirleyici niteliktedir².

Çalışmanın amacı, suçun maddi unsurları arasında sayılan konunun, tipiklik içerisinde icra ettiği
fonksiyonun, her suçta bir konunun bulunması gerekip gerekmediğinin ve tehlike suçu-zarar suçu ay-
rımında suçun konusunun önemini belirlemesidir.

I. SUÇUN MADDİ UNSURLARINDAN BİRİ OLARAK KONU

Ceza yaptırımı tatbik edilmeden önce kişiler, ceza normunun kendilerinden beklediği davranışı ve
bunun ihlalinin müeyyidesini bilmelidir. Hukuken meşruiyet kazanmış, diğer bir anlatımla kanunda
tanımlanmış davranış normu, her bir ceza normunun asgari şartını ve test kriterini oluşturur³.

Ceza müeyyidesinin amacı, hukuki değerlerin korunması için genel önleme ve özel önleme işlev-
lerini yerine getirmektir. Bu da suçun kanuni tanımının açık ve kapsamı belirli bir şekilde vazedilme-
siyle gerçekleştirilir⁴. Kanuni tanıma uygun fiili gerçekleştiren faile, neden haklı davranış varken hak-
sız olanı, neden dikkatli ve özenli davranış varken buna riayetsizliği seçtiği, kusurluluk safhasında
sorulur. Ceza kanunun fiilden bahsettiği hallerde, hukuka aykırı ve tipik davranış ele alınır. Cezalandı-
rılabilir fiil ise, bu tipik ve hukuka aykırı fiili işleyen failin kusurlu olmasına bağlıdır. Bu nedenle ti-
piklik ve hukuka aykırılıktan müteşekkil olan haksızlık, kusurluluğa ilişkin değerlendirmenin de obje-
sini teşkil eder⁵.

Tipiklik safhasında fail, ceza kanunun özel kısmında veya özel ceza kanunlarında yapılan kanuni
tanıma karşı hareket etmemekte, aksine onun bütün unsurlarını gerçekleştirmektedir. Diğer bir anla-
tımla tipiklikten bahsedebilmek için suçun kanuni tanımında yer alan bütün unsurların fail tarafından
gerçekleştirilmesi aranır⁶. Bu kapsamda suçun konusunun, suçun maddi unsurlarından biri olarak te-
lakki edilmesi halinde, suçun oluşması, konunun varlığına bağlı olacaktır.

¹ DEMİRBAŞ, Timur: *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 17. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 51; CENTEL, Nur / ZAFER, Hamide / ÇAKMUT, Özlem: *Kişilere Karşı Suçlar*, Cilt I, 4. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2017 (Kişilere Karşı), s. 4.

² MADEN, Mehmet: “‘Korunması Amaçlanan Hukuki Değer’, ‘Suç Fiilinin Konusu’ ve ‘Suçun Mağduru’ Kavramları ve Bu Bağlamda ‘Zarar Suçu/Tehlike Suçu’ Ayrımı”, (Ed.) ÜSTÜN, Ü. Süleyman / ÇOBAN ATİK, Ayşegül / BAYRAKTAR, Tuğba: *Selçuk Hukuk Kongresi 2020*, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Konya, 2020, s. 153.

³ FREUND, Georg / ROSTALSKI, Frauke: *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 3. Baskı, Springer, Berlin, 2019, s. 52, Rn. 9.

⁴ Belirlilik ilkesini de kapsamına alan bu tanım, hukuk uygulayıcısının keyifliliğini önlemeye de hizmet eder. Bkz. ÖLMEZ, Gökhan: *Suçun Tanımlanabilir ve Değerlendirilebilir Unsurları*, Doktora Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara, 2020, s. 72.

⁵ KINDHÄUSER, Urs: *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 4. Baskı, Nomos, Baden-Baden, 2009, s. 54, Rn. 3.

⁶ GROPP, Walter / SINN, Arndt: *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 5. Baskı, Springer, Berlin, 2020, s. 139, Rn. 2; FREUND / ROSTALSKI, s. 49, Rn. 1.

Suçun konusunun mutlaka doğal anlamda maddi varlığa sahip olan ve dış dünyada gözlemlenebilen şeylerden ibaret olduğu yönündeki görüşe göre, her suçun mutlaka maddi bir konusu bulunması gerekmez. Özellikle kanuni tipte yer alan hareketin gerçekleştirilmesiyle tamamlanan soyut tehlike suçlarının konusu bulunmamaktadır. Buna göre yalan yere yemin (TCK m. 275) suçunun maddi konusu yoktur⁷.

Kanaatimizce yalan yere yemin suçunun konusu vardır. Yemin altında yalan tanıklıktan farklı olarak, yalan yere yemin etmek suçunda fail, bir beyanı, gerçek olmadığını bildiği halde yemin ile onaylamaktadır. Bu nedenle *Binding* tarafından bu fiil; “*altında harf olmayan aksan*” şeklinde tarif edilmiştir. Suçla korunan hukuki değer, kamunun ispat aracına itimadı değil, maddi bir vakıayı doğrulayan (*Bekäftigungsmittel*) beyana güvenidir. Böylece suçun konusu da üzerinde yemin edilen maddi vakıadır⁸.

Suçun konusunu davranışın üzerinde gerçekleştirildiği, davranışın yöneldiği kişi, eşya veya soyut şey olarak tanımlayan görüş, suç teşkil eden (tipik) fiilin yöneldiği konunun, tabii olarak fiilden önce, ona takaddüm eden bir yapıda olması gerektiğini belirtmektedir⁹. Bununla birlikte icrai veya ihmali hareket, konuya yöneldiği için konu da tıpkı hareket gibi suçun maddi unsurları arasında telakki edilmekte, hatta teşebbüs, hata ve tehlike suçu/zarar suçu ayırımında belirleyici bir rol oynamaktadır¹⁰.

Suçun konusunun maddi unsurlar arasında yer almasının bir diğer sonucu ise haksızlığın gerçekleştiriliş şekli olan manevi unsurun, failin suçun maddi unsurlarına ilişkin bilgisine göre tespit edilmesidir. Böylece suçun konusunun fail tarafından bilinmesi veya öngörülmemesi şeklindeki ayırım açısından bir fonksiyon da icra etmektedir. Örneğin kasten öldürme suçundan bahsedilebilmesi için failin, hareketini yönelttiği kişinin yaşayan insan olduğunu bilmesi gerekir¹¹.

Suçun konusunun, suçun hareket unsuruna takaddüm etmesi gerekliliğini, konunun suçun maddi unsurları arasında mütalaa edilemeyeceği şeklinde ele alan bir görüş de mevcuttur¹². Buna göre davranışın üzerinde işlendiği kişi veya şey, aynı zamanda davranışın bir parçası olamaz. Suçun (maddi) konusu, davranıştan bağımsız niteliktedir. Konunun, hareketin konusu şeklinde sınıflandırılması da bu sonucu değiştirmez. Zira kurucu unsur teşkil eden hareketin olmadığı bir suç tipi yok iken maddi konusu olmayan suçlar mevcuttur. Bu nedenle suçun konusu, maddi unsurlar arasında sınıflandırılmamalıdır. Ancak bazı suç tiplerinde suçun konusu özel kurucu unsur şeklinde yer alabilir. Örneğin mala zarar vermenin nitelikli hali olan kamu kurum veya kuruluşuna ait mala zarar verilmesi suçu, bu kuralın istisnasını teşkil eder¹³.

Bizim de iştirak ettiğimiz görüş ise suçun konusunu; ceza normunda icrai veya ihmali hareketin kendisine doğru yönelmesinin arandığı fiziksel veya toplumsal gerçekliği temsil eden suçun maddi unsuru olarak ele almaktadır¹⁴.

⁷ BAŞ, Eylem: *Ceza Hukukunda Fail ve Mağdur*, Seçkin Yayıncılık, İstanbul, 2021, s. 690.

⁸ VORMBAUM, Thomas: “Art. 154”, SALIGER, Frank / KINDHÄUSER, Urs / NEUMANN, Ulfrid / PAEFFGEN, Hans-Ulrich (Hrsg.): *Nomoskommentar Strafgesetzbuch*, 6. Baskı, Nomos, Baden-Baden, 2023, Rn. 2; ERYILDIZ, Hüsnü Sefa: “Yalan Yere Yemin Suçu (TCK m. 275)”, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2022, Cilt 12, Sayı 1, s. 598.

⁹ EREM, Faruk: “Suçun Konusu ve Hümanist Doktrin”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1968, Cilt 25, Sayı 1, s. 13; HAKERİ, Hakan: *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 30. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024, s. 132.

¹⁰ AKBULUT, Berrin: *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 9. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022 (Genel Hükümler), s. 434.

¹¹ ARTUK, Mehmet Emin / GÖKCEN, Ahmet / ALŞAHİN, Mehmet Emin / ÇAKIR, Kerim: *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 17. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023 (Genel Hükümler), s. 416; DEMİRBAŞ, s. 395; OPPENHEIM, Lassa: *Die Objekte des Verbrechens*, Benno Schwabe, Basel, 1894, s. 64.

¹² ORHAN, Uğur: *Suçun Maddi Konusu*, Doktora Tezi, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2023, s. 133.

¹³ ORHAN, s. 134.

¹⁴ ROXIN, Claus / GRECO, Luis: *Strafrecht Allgemeiner Teil*, Band I, 5. Baskı, C.H. Beck, München, 2020, s. 66, Rn. 65; SARITAŞ, Erkan: *Suçun Yapısında Hareketin Konusu*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2023, s. 163, Kn. 72.

Suçun konusu, fiil ve mağdurdan ayrı bir unsur teşkil etmektedir. Her ne kadar özellikle mağdur kavramıyla iç içe geçtiği durumlara rastlansa da bu iki unsur birbirinden farklıdır¹⁵. Benzer bir kavram tartışması, suçla korunan hukuki değer ile suçun konusu arasında da mevcuttur¹⁶.

Suçun konusunun suç tipi içerisindeki fonksiyonlardan birincisi, somut olayda unsurları tartışılan suç tipinin aradığı konunun mevcudiyetine ilişkin bir test kriteri oluşturmasıdır. Örneğin TCK'nın 205'inci maddesinde sayılan seçimlik hareketlerin, gerçek bir belge üzerinde işlenmesi aranmıştır. Bu şekilde normda, her belgenin değil, ancak gerçek bir belgenin bu suçla konu olabileceği belirtilmiştir¹⁷.

İkincisi ise dar anlamda neticenin, konu üzerinde meydana gelmesidir¹⁸. Dar anlamda netice, hareketi aşan harici bir değişikliktir. Hukuki değer ihlaline dayanan normatif netice anlayışına nazaran suçun işlendiği yer, teşebbüs ve netice haksızlığı gibi kurumlar açısından daha işlevsel olan bu anlayışı biz de benimsiyoruz. Bu nedenle harici değişiklik olan netice, suçun konusu üzerinde meydana gelir. Örneğin TCK'nın 244'üncü maddesindeki suçun konusu olan verinin silinmesi, harici bir değişikliktir¹⁹. Burada belirtmek gerekir ki netice ile zarar, çoğu suç tipinde bir arada tezahür etse de birbiriyle aynı kavramlar değildir. Bundan dolayı bir zarar suçu, sırf hareket suçu olabileceği gibi, neticeli bir suç da tehlike suçu şeklinde düzenlenebilir²⁰.

II. TERİM

Doktrinde, suçun konusunun, suçun maddi unsurlarından biri olduğu noktasında büyük ölçüde fikir birliği vardır. Buna karşılık terminoloji açısından aynı şey söylenemez²¹.

Suçun konusunu; “maddi konu” olarak isimlendiren görüş, suçun iki konusu olduğunu, yasa ile korunan hak ve çıkarların hukuki konuyu teşkil ettiğini, suçun üzerinde işlendiği insan veya şeyin ise maddi konu olduğunu belirtmektedir²². *Centel / Zafer / Çakmut*'a göre kasten yaralama ve kasten öldürme suçunda maddi konu; mağdurdan ibarettir²³.

Suçun konusunu, fiilin yöneldiği, üzerinde gerçekleştirildiği kişi veya şey olarak tanımlayan görüşlerden birincisi; “hareket objesi” (*Handlungsobjekt*) terimini kullanmaktadır²⁴. Diğer bir görüş ise saldırı objesi terimini kullanmaktadır. Buna göre suç tipindeki icrai veya ihmali hareketin yöneldiği nesne, davranış normuna aykırılık teşkil eden saldırının konusudur. Failin hedef olarak bir kişiye ateş etmesi halinde suçun konusunun aynı zamanda saldırı objesi olacağı şeklinde bir örnek verilmiştir²⁵.

¹⁵ EREM, s. 23.

¹⁶ ÖZGENÇ, İzzet: *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 18. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022 (Genel Hükümler) s. 220.

¹⁷ RENGIER, Rudolf: *Strafrecht Besonderer Teil II*, 25. Baskı, C.H. Beck, München, 2024 (BT II), s. 335, Kn. 2.

¹⁸ Neticenin normatif esasını benimseyen görüş, her suçta bir netice olduğunu, neticesi olmayan hareketlerin ceza hukukunun ilgi alanına girmediğini ileri sürmektedir. Neticeyi, dış dünyada kanunun aradığı değişiklik olarak tarif eden bu görüş, bazı suçlarda neticenin hareketten ayıramayacağını, bu suçların da neticesi harekete bitişik suçlar (şekli suçlar) olduğunu ileri sürmektedir. İlgili görüş için bkz. CENTEL, Nur / ZAFER, Hamide / ÇAKMUT, Özlem: *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 12. Baskı, Beta Yayıncılık, Ankara, 2023 (Ceza Hukuku), s. 269.

¹⁹ DEMİRTAŞ, Soner: *Tehlike Suçları*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023, s. 141; BULUT, İlhan: *Suçta Netice*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022, s. 167; DEMİRBAŞ, s. 262.

²⁰ ÜNAL, Osman Gazi: *Tehlike Suçları*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 61.

²¹ AKBULUT, *Genel Hükümler*, s. 434; KOCA, Mahmut / ÜZÜLMEZ, İlhan: *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 8. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022 (Özel Hükümler), s. 677; HAKERİ, s. 132.

²² CENTEL / ZAFER / ÇAKMUT, *Ceza Hukuku*, s. 236; EREM, s. 12; BAŞ, s. 688; ALACAKAPTAN, Uğur: *İşlenemez Suç*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1968, s. 113.

²³ CENTEL / ZAFER / ÇAKMUT, *Ceza Hukuku*, s. 23. Kasten öldürme suçu açısından da aynı değerlendirme mevcuttur. Aynı yönde bkz. HAKERİ, s. 140.

²⁴ ROXIN / GRECO, s. 66, Kn. 65; WESSELS, Johannes / BEULKE, Werner / SATZGER, Helmut: *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 48. Baskı, C.F. Müller, Heidelberg, 2018, s. 12, Kn. 41; KREY, Volker / ESSER, Robert: *Deutsches Strafrecht Allgemeiner Teil*, 6. Baskı, Kohlhammer, Stuttgart, 2016, s. 95, Kn. 221. Hareketin konusuna paralel şekilde fiilin konusu (*Tatobjekt*) terimi de kullanılmaktadır. Bkz. RENGIER, Rudolf: *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 16. Baskı, C.H. Beck, München, 2024 (AT), s. 9, Rn. 1.

²⁵ JAKOBS, Günther: *Strafrecht Allgemeiner Teil*, Walter de Gruyter, Berlin, 1983, s. 85, Kn. 75.

Hareketin yöneldiği nesnenin mutlaka saldırıya uğrayan nesne olduğu görüşüne iştirak etmediğimiz için saldırı objesinin doğru terim olmadığı kanaatindeyiz. Kaldı ki yukarıdaki örneği veren müellif; sahte para, resmî belge veya uyuşturucu gibi üretme fiilinin yasaklandığı suçlarda hareketin konusunun, korunan hukuki değerlerin tam tersi olduğunu belirtmiştir. Bunun sonucunda da suç tipinde suçun konusunun negatif olarak betimlenmediği durumlarda ancak saldırı objesinden bahsedilebileceği ileri sürülmüştür²⁶.

Suçun konusu kavramını, hukuki değerlerin ilişkili olduğu obje şeklinde tanımlayan bir görüş de mevcuttur. Buna göre hukuki değerlerin koruma altına aldığı fiziki veya toplumsal gerçeklik olarak da tezahür edebilen bu kişi veya nesnelere, suçun konusunu oluşturmaktadır. Suçun maddi konusu ise hareketin dış görünüşü ile ilgili olup, hukuki değerle mutlak ilişki içerisinde bulunmasına gerek olmayan ve hareketin yöneldiği maddi varlığı haiz nesnedir²⁷.

Kanaatimizce doğru terim, hareketin konusudur. Bununla birlikte suçun konusu terimi de isabetsiz değildir. Zira suçun yapısında konu olarak nitelendirilebilecek tek kavram, hareketin konusu olduğundan, suçun konusu şeklindeki nitelendirme bir çelişkiye de yol açmamaktadır. Suçun konusunun; suç tipinde hareketin kendisine yönelmesi gereken somut veya soyut obje şeklinde tanımlanması halinde, maddi bir varlığa sahip olmayan şeylerin de örneğin veri, bilişim sistemi, şeref ve onur, suç tipinde konu olarak yer alması mümkündür. Bu nedenle suçun maddi konusu terimini kabul eden görüşe iştirak etmiyoruz.

III. HER SUÇTA BİR KONUNUN BULUNMASININ ZORUNLULUĞU ÜZERİNE

Suç tipindeki hareketin mutlaka bir kişi veya şeye yönelmesi gerekip gerekmediği tespit edilmelidir. Nasıl ki neticenin aranmadığı sırf hareket suçları mevcutsa, suç tipinde konunun yer almaması da mümkün müdür?

Her suç tipinde hareketin konusunu bulunması gerekmediğini kabul eden bir müellif, sırf hareket (soyut tehlike) suçu şeklinde düzenlenen alkollü araç kullanmada, suçun konusunun aranmadığını ileri sürmüştür (Alman Ceza Kanunu (AİCK), m. 315c)²⁸. Bununla birlikte doktrinde bu suçun oluşabilmesi için failin, kamuya açık, herkesin veya çok büyük bir insan grubunun serbestçe girebileceği ve bu kişilerin halihazırda kullanımında olan trafikte aracını kullanması gerektiği ifade edilmektedir²⁹. Burada iki soru gündeme gelmektedir. Birincisi, trafik güvenliğini kasten tehlikeye sokma suçunda, belirli bir şekilde kullanıma tahsis edilmiş yol, suçun hangi unsuruna karşılık gelmektedir? Bu sorunun cevabına bağlı olarak yanıtlanması gereken ikinci soru ise; her suçun mutlaka konusunun olup olmadığıdır?

Bir örnek üzerinden gitmek faydalı olacaktır. Alman Federal Mahkemesi³⁰ bir olayda; şirketten kiralandığı aracı geri vermek üzere park yerine gelen sanık, şirket çalışanları tarafından gördüğü muamele sebebiyle öfkelenerek aracını şirket binasının girişindeki cam kapıya doğru sürmüş ve burada bulunan iki kişinin yaralanmasına sebebiyet vermiştir. Yerel Mahkeme, sanık hakkında taksirle yaralama ve trafik güvenliğini kasten tehlikeye sokma suçlarından hüküm kurmuştur. Temyiz başvurusuna konu hukuki sorun; trafik güvenliğini kasten tehlikeye sokma (AİCK m. 315b/1) suçunun oluşup oluşmadığı noktasındadır.

Alman Federal Mahkemesi; trafik güvenliğini kasten tehlikeye sokma suçuyla korunan hukuki değerlerin, trafiğin güvenliği (*die Sicherheit des Straßenverkehrs*) olduğunu belirtmiştir. Kamuya açık yol

²⁶ JAKOBS, s. 29, Rn. 6.

²⁷ KEÇELİOĞLU, Elvan: "Sırf Hareket Suçu Soyut Tehlike Suçu Mudur?", *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2021, Cilt 25, Sayı 2, s. 454.

²⁸ GROPP / SINN, s. 146, Kn. 27.

²⁹ BOCK, s. 562; ÖNOK, Murat: "Trafik Güvenliğini Tehlikeye Sokma Suçu (TCK m. 179)", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2015, Sayı 121, s. 163.

³⁰ BGH HRRS 2012 Nr. 75. (<https://dejure.org/>, ET: 20.11.2024).

veya trafik ise suçun maddi unsuru (*objektiver Tatbestand*) olarak nitelendirilmiştir. Bu nedenle fiil, herkesin kullanabileceği ve halihazırda kullanılmakta olan bir yolda işlenmemişse veya bu nitelikte bir yerde başlamakla birlikte tehlike burada meydana gelmemişse suçun oluşmayacağı kabul edilmiştir. Somut olayda da herkesin erişimine açık şekilde yol ile bağlantısı olan ve sayısı belirsiz kişi gruplarının (olay yerindeki çok sayıda şirketin) kullanımında bulunan park, 315/b maddesinde yer alan suçun işlenebileceği yer olarak kabul edilmiştir. Buna karşılık somut olayda fiil, burada başlamakla birlikte, tehlike açıkça bu park yerinde basamakla ayrılmış, mağdurların çalıştığı şirkete ait cam kapıya aracın çarpılmasıyla meydana gelmiştir. Bu nedenle fiil, kamuya açık trafikte başlamakla birlikte, kamuya açık olmayan bir yerde, yoldan ayrılmış olan şirkete ait alanda meydana gelmiştir. Bu cümleden trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçunun oluşmadığı değerlendirilerek temyiz başvurusunun kabulüne karar verilmiştir³¹.

Alman Federal Mahkemesinin bu değerlendirmesi istikrar kazanmış olup, işyeri, fabrika gibi büyük bir insan grubunun kullanımında bulunmayan veya serbestçe girilemeyen yerlerde gerçekleşen fiillerde, trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçunun unsurlarının oluşmadığı sonucuna varılmaktadır³².

Burada suçla korunan hukuki değer, trafiğin güvenli şekilde akışı olarak kabul edildiği dikkate alındığında, Trafik Kanunu'na (*Straßenverkehrs-Ordnung*) atıfla; kamunun serbest erişimine açık yolun trafik şeklinde nitelendirilmesi ve bu serbest erişimin yokluğu halinde suçun maddi unsurunun oluşmayacağı ileri sürüldüğü takdirde, trafik kurallarının geçerli olduğu yer ancak suçun maddi unsurlarından konu kapsamında mütalaa edilebilir³³.

Suçun maddi unsurları; fiil, netice, nedensellik bağı, fail, mağdur, konu ve nitelikli haller şeklinde sınıflandırılmaktadır. Somut tehlike suçlarında, tehlikenin gerçekleşmesi ya netice ya da objektif cezalandırılabilme şartı olarak mütalaa edilir. Hatta neticeli somut tehlike suçunun varlığı da doktrinde kabul edilmektedir³⁴. Şu hâlde trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçunda aranan belirli bir yerin, suçun maddi unsurlarından biri içerisinde değerlendirilmesi söz konusu olduğunda, bu unsur yalnızca konu olarak tezahür edebilir. Gerçekten de bir yaralama, mala zarar verme veya öldürme fiili gerçekleşmediği sürece, trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçunda korunan hukuki değer, kişilerin güvenli bir şekilde trafikte seyretme hakkından ibarettir. Trafiğin güvenliği, korunan hukuki değer olarak telakki edilirken, trafiğin bizatihi kendisi, yani trafik kurallarının geçerli olduğu somut yer, suçun konusudur. Suçun konusu bakımından trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçu, konut dokunulmazlığını ihlal suçu ile benzerlik göstermektedir. Burada koruma objesi ise o sırada trafikte seyir halinde olan araçlardaki sürücülerin yaşamı, vücut bütünlüğü ve mülkiyet haklarıdır.

Bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere; trafik güvenliğini kasten veya taksirle tehlikeye sokma suçu, doktrinde ileri sürülen aksine konusuz bir suç değildir. Nitekim 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun "Kapsam" başlıklı 2'nci maddesinde "*hangi yerlerin*" Karayolları Trafik Kanunu'na tabi olduğu belirtilmiştir. Trafik terimi ise; "*Yayaların, hayvanların ve araçların karayolları üzerindeki hal ve hareketleri*" şeklinde tanımlanmıştır (2918 sayılı Kanun m. 3)³⁵.

³¹ BGH HRRS 2012 Nr. 75, Rn. 6. (<https://dejure.org/>, ET: 20.11.2024).

³² BGH HRRS 2004 Nr. 523, Rn. 7. (<https://dejure.org/>, ET: 20.11.2024).

³³ AYNURAL, Ömer Metehan: *Soyut Tehlike Bağlamında Trafik Güvenliğini Tehlikeye Sokma Suçu (TCK m. 179/3)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2017, s. 37. Konunun trafik düzeni veya güvenliği olduğu yönündeki görüş için bkz. ÖNOK, s. 163.

³⁴ KEÇELİOĞLU, s. 452; DEMİRTAŞ, s. 146; AKBULUT, Berrin: "Kamuya Gerekli Şeylerin Yokluğuna Neden Olma Suçu", *Ceza Hukuku Dergisi*, 2014, Cilt 9, Sayı 25 (Kamuya Gerekli Şeylerin Yokluğu), s. 18.

³⁵ Diğer bir görüş ise, suçun konusunun trafik olduğu yönündedir. Bkz. AYNURAL, s. 38. Ancak Karayolları Trafik Kanunu'ndaki tanım dikkate alındığında, trafik kavramı fiil içerisinde mütalaa edilebilir. Zira trafik, kişilerin belirli bir yerdeki hal ve hareketleri şeklinde tanımlanmıştır. Ayrıca bkz. ÖNOK, s. 164.

TCK'nın 197'nci maddesinde düzenlenen para sahtecilik suçunda, suçun konusunun üretilen, ülkeye sokulan, nakledilen, muhafaza edilen veya tedavüle koyulan sahte para olduğu belirtilmiştir³⁶. Halbuki para, merkez bankaları tarafından belirli miktarda altına karşılık gelmek üzere basılan kâğıt veya madeni şeydir. Sahte paranın üretilmesiyle, bu kâğıdın karşılığı olan değerden bilâ bedel yararlanılmakta veya yararlanılmaya çalışılmaktadır. Bu nedenle para sahte olarak basıldığında, bu para, fiil aracı olup, suçun konusu, taklit edilen paradır. Suçun konusunun, fiile öngelen bir mevcudiyetinin olduğu kabul edilirse, fiil ile ortaya çıkan şey, suçun konusunu teşkil edemez. Diğer bir anlatımla sahtesi yapılmak için hazırlık yapılan hukuken geçerli ve tedavüldeki banknot (örneğin 200 Türk lirası), bu suçun konusunu teşkil eder³⁷.

Hakaret suçunda korunan hukuki değer kişinin şerefi, toplum içindeki saygınlığı olduğu noktasında fikir birliği vardır³⁸. Ancak suçun konusu söz konusu olduğunda, suçun yöneldiği, üzerinde işlendiği bir unsura ihtiyaç vardır.

Bu noktada ileri sürülen bir görüşe göre bu suçun konusu; mağdurun kendi bakış açısına göre algıladığı etik-ahlaki, bilişsel ve sosyal düzeydeki gerçek değeri üzerindeki idraktır. Bu bağlamda şerefin korunması aynı zamanda gerçeğin korunması şeklinde bir kamusal menfaat de barındırır. Zira hakaret suçu, toplum nezdinde kişi hakkındaki gerçekte var olan değer yargısı üzerinde işlenmekte, kişiye biçilen etik-ahlaki değer aşağılanmaktadır. Bu cümleden olarak onur kavramının empirik boyutu, tarihsel olarak toplumun içerisinde bulunduğu sosyal yapıya göre değişikliğe uğramakta ve bu kavramın normatif ölçümü de buna bağlı olarak değişmektedir³⁹.

Şerefe karşı işlenen suçların tamamında, soyut nitelikte olan suçla korunan hukuki değer yanında, bir de normatif şekilde ölçüme tabi tutulan bir değerlendirme vardır. İşte bu değerlendirme, kamusal nitelikte olup, tıpkı sahtecilik veya adliye karşı işlenen suçlarda olduğu gibi işlenen fiil ile hukuken aykırı şekilde zedelenmektedir. Bu şekilde kişinin kendisi hakkındaki algısı ve toplum içerisindeki itibarı yanlış bir değerlendirmeye maruz kalmaktadır⁴⁰.

Hakaret suçunu düzenleyen 125'inci maddenin gerekçesinde de suçun oluşup oluşmadığının belirlenmesinde toplumsal telakkilerin dikkate alınacağı belirtilmiştir:

“Dikkat edilmelidir ki; davranışın kişiyi küçük düşürmeye matuf olarak gerçekleştirilmesi gerekir. Kişiyi onu toplum nazarında küçük düşürmek amacıyla yönelik olarak belli bir siyasî kanaatin isnat edilmesi hâlinde de hakaret suçu oluşur. Örneğin, bir kişiye ‘faşist’, ‘komünist’ veya ‘mürteci’ demekle, hakaret suçu işlenmiş olur. Bir kişiye yönelik söylenen sözün veya bulunulan davranışın o kişiyi küçük düşürücü nitelikte olup olmadığını tayin ederken, toplumda hâkim olan telâkkileri, örf ve âdetleri göz önünde bulundurmamak gerekir”.

Kanaatimizce suçun konusu, tıpkı neticenin aranmadığı suç tiplerinde olduğu gibi ceza normunda hareketin kendisine yönelmesinin aranması halinde suçun kurucu unsurunu teşkil eder. Bu durumda suçun konusu, hareketin kendisine yönelmesinin arandığı kişi, eşya veya soyut şeydir. Suçun konusunun mutlaka maddi nitelikte olması gerektiği yönündeki düşünceye iştirak etmiyoruz. Bu düşüncenin gerekçesi, özellikle hareketin belirli bir yere veya soyut bir şeye yönelmesinin arandığı suç tiplerinde mündemiçtir. Örneğin konut dokunulmazlığını ihlal suçunda hareket, mesken olarak kullanılan ve

³⁶ MERAKLI, Serkan: “Parada Sahtecilik Suçu (TCK m. 197)”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 2020, Cilt 26, Sayı 2, s. 751.

³⁷ EREM, s. 13. Aksi yönde bkz. ÖLMEZ, s. 81.

³⁸ ÖZBEK / DOĞAN / BACAĞIZ, s. 501; KOCA / ÜZÜLMEZ, s. 545; CENTEL / ZAFER / ÇAKMUT, *Kişilere Karşı*, s. 243.

³⁹ FISCHER, Thomas: *Strafgesetzbuch*, 66. Baskı, C.H. Beck, München, 2019, Vor. 185-200, s. 1342, Rn. 5a.

⁴⁰ AYDIN, Devrim: “Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 2013, Cilt 19, Sayı 2, s. 881.

konut olarak nitelendirilebilecek taşınmaza yönelmektedir. Tehlikeye maruz bırakılan ise kişinin mesken içerisindeki huzur ve sükûnudur⁴¹. Soyut şey açısından verilebilecek örneklerden biri ise hakaret suçundaki “şeref”tir. Keza “sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme” suçundaki (m. 244) veridir. Bu gerekçeyle suçun konusunun dar bir şekilde anlaşılması gerektiğini kabul ediyoruz⁴². Buna karşılık özellikle ceza normunda hareketin yapılması neticesinde bir şeyin ortaya çıkması ve bu “üretme” şeklindeki davranışın tipik addedilmesi halinde, hareketin konusunun bulunmadığı söylenebilir. Örneğin 204’üncü maddede yer alan “sahte resmî belge düzenlemek” seçimlik hareketinde veya uyuşturucu veya uyarıcı madde üretmek (m. 188/1) suçunda hareketin konusu yoktur⁴³.

IV. SUÇUN KONUSUNUN BENZER KAVRAMLARDAN FARKI

Suç tanımının başlangıç noktası ve suçların ihdas amacı hukuki değerlerin korunmasıdır. Hukuki değerler, anayasa ile güvence altına alınan hak ve hürriyetler ile ceza hukukuyla korunmaya layık topluma ait menfaatlerdir⁴⁴.

Yaşama hakkı, kişi özgürlüğü ve mülkiyet gibi anayasalarda da güvence altına alınan hukuki değerler, bireye ait alt bir grup meydana getirirken, bireysel yanı bulunmayan hukuki değerler (örneğin Anayasal Düzen, Paranın Gerçek Değeri) genele ait (*Rechtsgüter der Gesamtheit*) hukuki değerler olarak kabul edilmektedir. Bu tür genele ait kabul edilen hukuki değerler dahi dolaylı yoldan bireyin haklarını koruma amacını matuftur⁴⁵.

Gerçekten de hukuki değerlerin sınıflandırılması ve alt gruplara ayrılması mümkündür. Örneğin aynı haklar ve buna bağlı olan diğer haklar (kullanma, yararlanma, zilyetliğin korunması gibi) mülkiyet hakkı altında toplanır. Her biri, ceza normunda yasaklanan davranışın belirlenmesinde ayrı bir rol oynar. Bu ayrımın önemi, meşru savunmada saldırının bir hakka yönelmiş olması, rızada kimin rıza gösterme yetkisinin bulunduğu ve ceza muhakemesinde mağdur veya suçtan zarar görenin belirlenmesinde ortaya çıkmaktadır⁴⁶.

Suçla korunan hukuki değer, tipiklik içerisinde yer almamaktadır. Buna karşılık suçun konusu, suç tipinde arandığı takdirde suçun maddi unsurlarından birini teşkil eder. Bu nedenle iki kavramın ayrımı, önem arz eder.

Bir görüş, suçla korunan hukuki değer somut olmadığını kabul etmekle birlikte salt ideal kavramlar şeklinde de telakki edilemeyeceğini, sosyal anlamda varlığa sahip değerler olduğunu belirtmektedir. Bu sebeple hukuki değer, suç teşkil eden fiil ile zarar veya tehlikeye maruz bırakılabilir. Örneğin sahtecilik suçlarında ispata yarayan belgeye duyulan güven, hakaret suçunda kişinin toplum içindeki saygınlığı, şerefi, sosyal bir gerçekliğe sahip olup tipik fiil ile efektif şekilde zarara uğratılabilir⁴⁷.

⁴¹ RENGIER, *BT II*, s. 294, Kn. 1.

⁴² Hareketin konusunu, objektif olarak algılanabilir bir gerçeklik şeklinde tarif eden ve bu suretle mutlaka maddi bünyeye sahip olması gerektiğini savunan görüş için bkz. SARITAŞ, s. 213. Tehdit suçunda kişinin iç huzurunun suçun konusunu teşkil ettiği yönünde bkz. ARTUK, Mehmet Emin / GÖKCEN, Ahmet / ALŞAHİN, Mehmet Emin / ÇAKIR, Kerim: *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 21. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024 (Özel Hükümler), s. 395

⁴³ *Maden* ise hareketin konusunu uyuşturucu madde olarak kabul etmekte, ancak haklı olarak tehlikeye maruz bırakılanın bu konu olmadığını belirtmektedir. Bkz. MADEN, s. 158.

⁴⁴ JESCHECK / WEIGEND, Hans Heinrich / WEIGEND, Thomas: *Lehrbuch des Strafrechts Allgemeiner Teil*, 5. Baskı, Duncker & Humblot, Berlin, 1996, s. 256; ÜNVER, s. 37.

⁴⁵ JESCHECK / WEIGEND, s. 259; WELZEL, Hans: *Das Deutsche Strafrecht*, 3. Baskı, Walter de Gruyter, Berlin, 1954, s. 4; ARTUK / GÖKCEN / ALŞAHİN / ÇAKIR, *Genel Hükümler*, s. 231. Suçların koruduğu hukuki değerlerin tümünün bireye ait olduğu yönünde bkz. KOCA, Mahmut / ÜZÜLMEZ, İlhan: *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 15. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022 (Genel Hükümler), s. 119.

⁴⁶ JESCHECK / WEIGEND, s. 259; BINDING, Karl: *Die Normen und ihre Übertretung eine Untersuchung über die rechtmäßige Handlung und die Arten des Delikts*, Band I, Verlag von Wilhelm Engelmann, Leipzig, 1872, s. 196; FREUND / ROSTALSKI, s. 106, Kn. 49.

⁴⁷ ROXIN / GRECO, s. 67, Rn. 66; WELZEL, s. 4; EVİK, Vesile Sonay: *Tehlike Suçları*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1998, s. 31.

Bir müellife göre⁴⁸ ceza hukukuyla korunan hukuki değerlere, harici bir davranış ile saldırlamaz. Hukuki değere yönelik saldırı, ancak davranışa verilen anlam ile mümkündür. Fiil ceza hukuku, bir suçun ancak harici ve bir anlama sahip olayın gerçekleşmesini gerektirir. Bu nedenle harici davranışın yöneldiği kişi veya nesne (davranışın konusu: *Handlungsobjekt*), ceza hukuku ile korunan değerden ayrılmalıdır.

Jakobs'a göre suçun konusunun saldırı objesi olarak da ele alınabilmesi için konunun, kanun koyucu tarafından ilgili suç tipinde bir değer negatif şeklinde tanımlanmamış olması gerekir. Örneğin bir resmî belgenin (TCK m. 204) veya paranın (TCK m. 197) sahtesinin üretilmesi, kişi hakkında gerçeğe aykırı isnatta bulunulması (TCK m. 125) gibi suçlarda, davranışın konusu, bir değer negatiftir, yani gerçeğe aykırı beyandır. Bunun haricinde fiilin yöneldiği şey, saldırı objesidir. Örneğin görevi yaptırmamak için direnme suçunda suçun konusu (saldırı obje mi süje mi) kamu görevlisidir⁴⁹.

Suçla korunan hukuki değer, duyu organlarıyla algılanabilen bir kavram olmayıp, toplumsal düzenin anlam yüklediği refah, güvenlik ve var olmanın onuru şeklinde tezahür eden soyut değerlerdir. Tipik fiilin üzerinde gerçekleştirildiği konu ise davranış veya saldırı objesidir. Bu obje, bir kişinin hayatı, hakaret suçunda olduğu gibi sosyal değer, eşya, gerçek bir durum (zilyetlik) gibi farklı şekillerde belirebilir⁵⁰. Hukuki değer ve davranışın konusu arasında fikri değer ile bu değer tezahür ilişkisi mevcuttur. Ancak ikisi birbirinden farklıdır. Netice haksızlığı, suçun konusunun gerçek manada fiilden etkilenişinde yatmaktadır. İşlenen fiil ile hukuki değer yadsınabilir ve davranışın konusu biçiminde saldırıya uğrayabilir, ancak gerçek manada ihlal edilemez⁵¹.

Bu noktada karşımıza çıkan diğer bir kavram ise koruma objesidir (*Schutzobjekt*)⁵². Bu kavramı, hukuki değer konusu şeklinde sınıflandırmaya tabi tutan görüş de mevcuttur⁵³. Kavrama yüklenen anlam; tehlike veya zarar suçu ayırımında esas itibarıyla hareketin konusunun değil, hukuki değer koruma altına aldığı konunun maruz bırakılmasıdır. Böylece ceza normunda hareketin konusuna böyle bir fonksiyon yüklenirse dahi tehlike suçu-zarar suçu ayırımında bir çelişki hasil olmayacaktır⁵⁴. Bu bağlamda hareketin yönelmesinin arandığı konudan farklı olarak koruma objesi, hareketin yapılması veya yapılmamasına ilişkin yasakla suç tipinde özen talebine konu edilen şeydir. Klasik suç tiplerinde, örneğin kasten öldürme ve yaralama, belirli bir kişinin hayatı, belirli bir kişinin vücut bütünlüğü bu özen talebinin konusunu teşkil eder. Hareketin konusu ise belirli bir kişinin canlı vücududur⁵⁵.

Çocuk düşürme (TCK m. 99) ve çocuk düşürme (TCK m. 100) suçları söz konusu olduğunda, hareketin konusu her zaman anne karnındaki cenindir. Eğer koruma objesi yalnızca ceninin hayatı ise o zaman yalnızca ceninin öldürülmesi suç kapsamına girer; gebeliğin son bulması için ceninin anne karnında öldürülmesi ya da cenin henüz rahmin dışında yaşayamadığı için kürtajla öldürülmesi fark etmez. Bununla birlikte, koruma objesi hem ceninin hayatı hem de rahim içi varlığı ise, o zaman sadece cenin öldürülmesi değil, aynı zamanda ölüp ölmediğine bakılmaksızın rahimden erken atılması da cezalandırılabilir⁵⁶. Bu örnek hareketin konusu ile koruma objesi farkına ilişkin tanımlama bakımından önem arz eder.

Belgede sahtecilik suçunda, gerçek bir belgeyi gerçeğe aykırı şekilde değiştirmek, gerçek bir belgeyi bozmak veya yok etmek şeklindeki hareketlerin, gerçek bir belgeye yöneldiği hususunda bir şüp-

⁴⁸ JAKOBS, s. 29, Rn. 5.

⁴⁹ JAKOBS, s. 29, Rn. 5.

⁵⁰ JESCHECK / WEIGEND, s. 259; ÜNVER, Yener: *Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 130.

⁵¹ JESCHECK / WEIGEND, s. 260; KOCA / ÜZÜLMEZ, *Genel Hükümler*, s. 119.

⁵² WESSELS / BEULKE / SATZGER, s. 12, Kn. 42; ZIESCHANG, s. 170. Örneğin kişinin hatırasına hakaret suçunda, ölmüş kişinin de bir onuru olduğunu ve bu kişinin onurunun koruma objesi teşkil ettiğini belirten görüş için bkz. WELZEL, s. 227.

⁵³ ÜNVER, s. 133.

⁵⁴ DEMİRTAŞ, s. 147.

⁵⁵ OPPENHEIM, s. 161; KEÇELİOĞLU, s. 452.

⁵⁶ OPPENHEIM, s. 162.

he yoktur. Burada belgenin içerdiği irade beyanının sahihliği ve hukuken ihtiva ettiği delil olma vasfı zarar görmekte veya tehlikeye düşürülmektedir⁵⁷.

Bununla birlikte gerçeğe aykırı belge düzenleme suçunda, harekete takaddüm eden, ondan önce gelen ve hareketin yönelmesinin arandığı bir belge yoktur. Aksine hareket, gerçekliğe, diğer bir anlamıyla kamunun belirli yöndeki bir olguya duyduğu güvene yönelmektedir⁵⁸. Bir görüş, buradaki belgenin, suçun konusundan başka bir şey olmadığını ancak suçun korumaya aldığı objenin belge olmadığını belirtmektedir⁵⁹.

Birden çok evlilik suçunda, korunan hukuki değer aile düzenidir. Koruma objesi ise tek eşli evliliği kabul eden kamu düzenidir⁶⁰.

Örneğin *Wessels / Beulke / Satzger*, tehlike suçlarını tanımlarken, burada tehlikeye maruz bırakılanın, suçun maddi unsurları arasında yer alan koruma objesinden ibaret olduğunu belirtmektedir⁶¹. Benzer şekilde görevi yaptırmamak için direnme suçunda, hareketin yönelmesi gereken konuyu kamu görevlisi olarak tanımlayan bir müellif, görevin hukuka aykırı olması durumunda fiilin kanuni tipte yer alan koruma objesiyle karşılaşmaması sebebiyle suçun oluşmayacağını belirtmektedir⁶².

Koruma objesi kavramı, soyut nitelikteki korunan hukuki değer suçun konusu üzerinde belirlenmesi ve adeta müşahhas hale gelmesini ifade etmektedir. Normalde birbiriyle kesişim arz etmeyen bu iki kavram, ilgili suç tipinde korunan hukuki değer suçun konusu üzerinde tezahür etmesi ve onunla anlam kazanması halinde iç içe geçmekte ve suçun konusu, salt hareketin yöneldiği değil aynı zamanda suçla korunan obje haline gelmektedir. Örneğin kasten öldürme suçunda korunan hukuki değer yaşama hakkı iken, hukuki değer taşıyıcısı olan mağdurun yaşayan vücudu, bu hukuki değeri de barındırmakta ve mağdurun hayatının sonlandırılması ile bireye ait hukuki değer de zarara uğramaktadır⁶³.

Diğer bir tasnife göre; suç tipinde hareketin yöneldiği konu, yani hareketin konusu, suçun konusu ve suçla korunan hukuki değerden yalnızca hareketin konusu tipiklik açısından kurucu bir unsur teşkil eder. Bir bütün olarak suç teşkil eden fiilin zarar veya tehlikeye maruz bıraktığı yarar tipleri, suçun konusuna vücut verir. Hukuki değer ise ideal ve soyut bir kavram olarak ihlal edilebilir, ancak zarar veya tehlikeye maruz bırakılamaz⁶⁴. Aynı müellife göre her suçun bir konusu olmakla birlikte, kanuni tipte hareketin konusuna yer verilmemesi mümkündür. Örneğin suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüt üye olma suçunda (TCK m. 220/2), hareketin konusu suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüt iken suçun konusu kamu düzeni, barışı ve güvenliğidir. Buna karşılık hükümlünün veya tutuklunun kaçması suçunda (TCK m. 292) hareketin konusu yoktur⁶⁵.

Koruma objesini, bir fiilin cezalandırılmaya müstahak olmasını gerekçelendiren ve hukuki değere eş kabul eden görüş de mevcuttur. Buna göre hırsızlık suçunda fiil, başkasına ait taşınır eşyaya yönelir ancak koruma objesi, mülkiyet hakkının bir sonucu olarak eşya üzerinde dilediğince tasarruf edebilme

⁵⁷ YOKUŞ SEVÜK, Handan: *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022, s. 732; RENGIER, *BT II*, s. 335, Kn. 1; ARTUK / GÖKCEN / ALŞAHİN / ÇAKIR, *Özel Hükümler*, s. 775.

⁵⁸ Burada suçun konusunun, gerçeğe aykırı olan ve hareket ile maddi bir hüviyet kazanmış irade beyanı olduğu da ileri sürülmektedir. Bkz. GROPP / SINN, s. 146, Rn. 23.

⁵⁹ OPPENHEIM, s. 159.

⁶⁰ WELZEL, s. 309. Evlilik kurumunun ciddiyeti ve tek eşliliğinde korunduğu yönünde bkz. ÖZBEK, Veli Özer / DOĞAN, Koray / BACAĞIZ, Pınar: *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 16. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 894.

⁶¹ WESSELS / BEULKE / SATZGER, s. 13, Kn. 43.

⁶² JAKOBS, s. 137, Rn. 65.

⁶³ GROPP / SINN, s. 513, Rn. 66.

⁶⁴ SARITAŞ, s. 147 vd.

⁶⁵ SARITAŞ, s. 148; DEMİRTAŞ, s. 149.

yetkisidir⁶⁶. Bir hukuki değer, hak olarak kişiye aidiyetini kabul ettiğimizde bu salt soyut bir değerden ibaret olmayacak, hukuk düzenince kişinin ceza hukuku anlamında korunan hukuki değeri talep etme yetkisini de barındıracaktır⁶⁷. Ceza normunda özen talebinin konusunu teşkil eden bu objenin tehlikeye düşürülmesi veya zarara uğratılması mümkündür. Yaşama hakkı, genel olarak Anayasa’da güvence altına alınmıştır. Bir kişiye saldırı olduğunda, bu kişi bakımından hem hayatının tehlikeye karşı korunması hem de ölümüne yol açacak bir sonraki aşamayı teşkil eden zarara karşı korunması gerekir. Bu sebeple müşahhas kişiye ait yaşama hakkı, koruma objesi olup, hukuki değerle bağlantılıdır⁶⁸.

Suçun konusuyla, fiil aracı farklı kavramlardır. Suçun işlenebilmesi için kullanılan araç, suçun konusu olmayıp, suçun konusu üzerinde işlenecek fiili kolaylaştırmak veya mümkün kılmak için kullanılan şeydir. Örneğin dolandırıcılık (TCK m. 158) suçunda suçun konusu, mağdurun fesada uğratılmış iradeye dayalı olarak teslim ettiği malvarlığı değeri iken, suçta kullanılan sahte belge veya bir bilgisayar programı, fiil aracı niteliğindedir⁶⁹.

Kanun koyucu, suçun konusunda olduğu gibi fiil aracına ilişkin nitelikli haller öngörebilir. Hırsızlık suçunun “adet veya tahsis veya kullanımları gereği açıkta bırakılan eşya hakkında işlenmesi (m. 142/1-e)” konuya ilişkin nitelikli hal teşkil ederken, “taklit anahtar ya da diğer kilit açmaya yarayan alet kullanılarak işlenmesi (m. 142/2-d)”, fiil aracına ilişkin nitelikli haldir.

V. TEHLİKE SUÇU-ZARAR SUÇU AYRIMINDA SUÇUN KONUSUNUN FONKSİYONU

Failin hareketinin yöneldiği konu veya bir başka kabule göre suçla korunan hukuki değer (*Rechtsgut*) ya da koruma objesi (*Schutzobjekt*) üzerindeki etkisinin yoğunluğuna göre suçlar, tehlike ve zarar suçu ayrimına tabi tutulmuştur. Diğer bir anlatımla suçun işlenmesiyle ya bir tehlike ya da bir zarar meydana gelir⁷⁰.

Tehlike veya zarar şeklindeki etkinin, ne üzerinde husule geldiğinin ortaya koyulması, doğrudan suçun konusu ile ilgili bir sorun teşkil etmektedir. Zira Türk doktrininde genel kabul gören görüş, bu etkinin suçun konusu üzerinde ortaya çıktığını ileri sürmektedir⁷¹.

Kural olarak ceza kanunundaki suç tipleri, kasten işlenebilen, neticeli suçlardır. Ancak nüfusun artması, toplumun kalabalıklaşması, şehirlere göçün artması sebebiyle toplumsal düzenin korunması için çok sayıda tehlike suçu ihdas edilmeye başlanmış ve hukuki değerlerin koruma sahası, neticenin gerçekleşmesine ihtiyaç duyulmaksızın genişletilmiştir. Belirtelim ki tehlike suçlarının çok fazla ihdas edilmesi, ceza hukukunun son çare olması ilkesini ihlal etme riskini de doğurmaktadır. Zira salt fiilin cezalandırıldığı bu suç tiplerinde, netice haksızlığı aranmamakta, fiilin işlenmesiyle suç tamamlanmaktadır⁷².

Zarar, koruma objesi veya konu üzerinde hareketten ayrılabilen, insan tarafından algılanabilen ve gerçek bir kötüleştirmeye meydana getiren etkidir. Bu açıklamadan anlaşılacağı üzere zararın mutlaka

⁶⁶ HARRO, Otto: *Grundkurs Strafrecht*, 7. Baskı, De Gruyter, Berlin, 2004, s. 8, Kn. 42.

⁶⁷ MADEN, s. 159.

⁶⁸ ÜNVER, s. 128; KEÇELİOĞLU, s. 453.

⁶⁹ AKBULUT, *Genel Hükümler*, s. 434.

⁷⁰ WESSELS / BEULKE / SATZGER, s. 12, Kn. 40; DEMİRBAŞ, s. 266; KEÇELİOĞLU, s. 444.

⁷¹ ARTUK / GÖKCEN / ALŞAHİN / ÇAKIR, *Genel Hükümler*, s. 398; AKBULUT, *Genel Hükümler*, s. 435; ÖZTÜRK / ERDEM, s. 216, Kn. 359; ÖZGENÇ, *Genel Hükümler*, s. 220; ÜNAL, s. 165. Ayrıca bkz. KREY / ESSER, s. 95, Kn. 221.

⁷² Soyut tehlike suçlarını, “Basit Suç” (*schlichte Tätigkeitsdelikte*) olarak adlandıran görüş için bkz. KREY / ESSER, s. 96, Kn. 224; ÜNVER, s. 951. Doktrinde bir görüş, her suçta mutlaka bir neticenin bulunduğunu, zarar veya tehlikenin de neticenin tezahür şekilleri olduğunu ileri sürmektedir. Bizim de iştirak ettiğimiz görüş ise fiil haksızlığı ile netice haksızlığını ayırmakta ve sırf hareket suçlarında ve objektif cezalandırılabilme şartı niteliğinde somut tehlike aranan suçlarda netice bulunmadığını kabul etmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. BULUT, s. 154; WESSELS / BEULKE / SATZGER, s. 9, Kn. 29.

ekonomik bir ölçüme tabi tutulabilmesi aranmaz. Kişinin sağlığının veya psikolojinin bozulması veya bir bilişim sistemindeki verinin kaybolması ya da bozulması da zarardır⁷³.

Tehlike ise yakın bir zarar ihtimali olup, zarar ile arasında basamak ilişkisi mevcuttur. Benzer bir ilişki tehlike suçları arasında da vardır⁷⁴.

Tehlike suçlarını üçe ayırmak mümkündür: (1) Soyut Tehlike Suçları, (2) Somut Tehlike Suçları, (3) Soyut-somut Tehlike Suçları.

Tehlikenin, tipik fiilin işlenmesiyle gerçekleştiğinin kabul edildiği soyut tehlike suçlarında, tehlike bir unsur olarak suç tanımında yer almaz. Kanun koyucu, hukuki değerın daha etkin korunabilmesi amacıyla cezalandırılabilirliği öne çekerek hareketin gerçekleştirilmesini yeterli görmektedir. Burada koruma objesi üzerinde meydana gelen yakın bir zarar ihtimali de aranmaz⁷⁵.

Somut tehlike suçlarında, tehlikenin gerçekleşip gerçekleşmediği hususu, hâkim tarafından normatif şekilde belirlenir. Bu nedendir ki bazı müellifler, somut tehlikenin de zarar ihtimali şeklinde ortaya çıkan bir netice olarak ele alınması gerektiğini savunmakta ve bunu kastın kapsamında mütalaa etmektedir⁷⁶. Buna göre zarar, dışarıdan gözlemlenebilir bir netice iken, somut tehlike normatif değerlendirme ile tespit edilmesi gereken yakın zarar ihtimalidir⁷⁷.

Potansiyel veya soyut-somut tehlike olarak adlandırılan suç tiplerinde, somut tehlike suçlarındaki tehlikenin gerçekleşip gerçekleşmediğinin normatif olarak hâkim tarafından belirlenmesi gerekmemekte, fakat fiilin cezalandırılabilmesi, en azından somut bir tehlikeyi gerçekleştirme potansiyelinin mevcudiyetine bağlanmaktadır. İhtiva ettiği bu özellik, potansiyel tehlike suçlarını, soyut tehlike suçları kategorisine sokmaktadır⁷⁸.

Tehlike veya zararın yöneldiği ya da üzerinde meydana geldiği kurumun niteliğine ilişkin doktrinde farklı görüşler mevcuttur.

Birinci görüş, kanuni tiplerle korunan hukuki değeri esas alarak, tipik fiilin hukuki değer üzerinde bir zarar meydana getirmesinin arandığı hallerde zarar suçunun, böyle bir zarar aranmaksızın korunan hukuki değerin tehlikeye maruz bırakılmasının yeterli görüldüğü suç tiplerinde ise tehlike suçunun oluşacağını kabul etmektedir⁷⁹. Örneğin dolandırıcılık suçunda, mağdurun uğradığı zarar hem suçun konusunu hem de zarara uğrayan mülkiyet hakkını oluşturmaktadır. Bu nedenle bazı suç tiplerinde suçun konusu ve korunan hukuki değer kesişmektedir⁸⁰.

Tehlike suçu ve zarar suçu ayırımında, bazı yazarlar suçun konusunun hareketten etkilenme derecesine göre nitelendirme yapmaktadır⁸¹. Bu görüşü kabul edenlere göre; işlenen suçla, hukuki değer ihlal edilir. Ancak bu ihlal, tehlike veya zarar şeklinde tezahür etmez. Tehlikeye maruz bırakılan veya zarara uğrayan, suçun konusudur. Bu görüşü savunanlarca soyut ve ideal kavramlar olarak telakki edilen hukuki değer, her suçta mevcut olup, suçun ihdas edilmesindeki esas gaye, hukuki değerlerin

⁷³ ÖZGENÇ, *Genel Hükümler*, s. 221; RENGIER, *AT*, s. 55, Rn. 9.

⁷⁴ ZIESCHANG, Frank: *Die Gefährdungsdelikte*, Duncker & Humblot, Berlin, 1998, s. 22; DEMİRBAŞ, s. 267.

⁷⁵ AKBULUT, *Genel Hükümler*, s. 360; RENGIER, *AT*, s. 56, Rn. 11; ÜNAL, s. 259; HAKERİ, s. 166.

⁷⁶ Bir görüşe göre buradaki somut tehlike, suçun konusu üzerinde meydana gelen neticeden ibarettir. Bkz. KINDHÄUSER, Urs: *Gefährdung als Straftat*, Vittorio Klostermann, Frankfurt am Main, 1989 (Gefährdung), s. 189; WESSELS / BEULKE / SATZGER, s. 13, Kn. 43. Somut tehlikenin objektif cezalandırılabilme şartı olduğu yönünde Bkz. ÜNAL, s. 234. Zarar suçlarının mutlaka neticeli suç olması gerektiği yönünde bkz. ÖZGENÇ, *Genel Hükümler*, s. 221; HAKERİ, s. 166.

⁷⁷ RENGIER, *AT*, s. 56, Kn. 10; ÜNAL, s. 34. *Demirbaş* ise somut tehlikeyi, gerçek zarar tehlikesi şeklinde tanımlamaktadır. Bkz. DEMİRBAŞ, s. 267.

⁷⁸ WESSELS / BEULKE / SATZGER, s. 13, Kn. 45; AKBULUT, *Genel Hükümler*, s. 360; ROXIN / GRECO, s. 438, Rn. 124.

⁷⁹ ZIESCHANG, s. 23.

⁸⁰ ROXIN / GRECO, s. 66, Kn. 65; KINDHÄUSER, *AT*, s. 68, Kn. 20.

⁸¹ AKBULUT, *Genel Hükümler*, s. 435; ERSOY, Uğur: "Ceza Hukukunun Gri Alanı: Tehlike Suçları", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 2020, Sayı 41, s. 33.

korunmasıdır. Bu nedenle her suç, bir hukuki değeri ihlal eder. Ancak hukuki değerın zarara veya tehlikeye uğratılması söz konusu değildir⁸².

Suçla korunan hukuki değerin, soyut ve sosyal bir anlamı olduğundan yalnızca ihlal edilebileceğini, zarara veya tehlikeye maruz bırakılamayacağını savunan görüş, tehlike suçu-zarar suçu ayırımında suçun konusunun hareketten etkileniş derecesine göre belirleme yapılabileceğini savunmaktadır. İdealar dünyasına ait olan hukuki değer, zarara uğratılamaz⁸³. Ancak bu görüşteki müelliflerden *Koca / Üzülmez*, tüketen norm-tüketilen norm ilişkisini açıklarken; “bazı normların koruduğu hukuki değerleri ortak bir şekilde korumak ve dolayısıyla bu değerlere zarar veren fiillere tek ceza öngörmek suretiyle” görünüşte içtima ilişkisinin tesis edildiğini belirtmektedir⁸⁴.

Özgenç’e göre; suçun konusu hareketin yöneldiği eşya veya şahsın fiziki yapısıdır. Suçun maddi unsurlarından olan konu ile fiilin ihlal ettiği soyut nitelikteki hukuki değer farklı kavramlardır. Kasten öldürme suçunda da suçla korunan hukuki değer, genel nitelikteki yaşama hakkı olup, suçun mağdurunun hayatı ise suçun konusunu teşkil eder⁸⁵.

Suçun konusunu dar anlamda suçun konusu ve mantıki konu (*Objekt im logischen Sinn*) şeklinde ikili ayrıma tabi tutan görüş de mevcuttur⁸⁶. Buna göre dış dünyada beş duyu organı ile algılanabilen ve maddi varlığa sahip şeyler, suçun dar anlamda konusunu, yani hareketin konusunu teşkil eder. Suçun mantıki konusu ise insan bilinci tarafından algılanabilen ve kendisine değer atfedilerek hareketin yönelmesinin kabul edildiği her şeydir⁸⁷. Bu tanıma göre salt geçmişteki değil, gelecekte gerçekleşebilecek olgular dahi kendisine bir anlam atfedilebildiği ölçüde suçun konusuna vücut verebilir. Bu müellif de hareketin konusu ile mantıki konunun aynı olmadığını savunmaktadır.

Krey / Esser’e göre, zarar suçları, doğal anlamda neticeli suçlar olup, hareketin konusu üzerinde gerçek anlamda bir zararın meydana geldiği suçlardır. Somut tehlike suçlarında ise tehlike, kişiye ait yaşama, mülkiyet, vücut dokunulmazlığı gibi hukuki değerler üzerinde ortaya çıkmaktadır. Bu şekilde zarar suçu ve tehlike suçu arasında bir ayrıma gidilmektedir⁸⁸.

Bir müellife göre; soyut nitelikteki hukuki değerler, genel-geçer nitelikte olup doğrudan hareket ile zarar veya tehlikeye düşürülmezler. Örneğin yaşama hakkı, toplumsal açıdan idealar dünyasına ait bir değerdir. Ancak bu hakkın bir kişi özelinde ele alınması halinde, o kişinin hayatı tehlike veya zarara maruz bırakılabilecektir. İşte bu şekilde ceza hukuku ile bağlantı için az ya da çok idealize edilmiş değerlerin farklı seviyeleri tanımlanabilir⁸⁹.

Bu tanım için de müellif tarafından basamaklar öngörülmüştür. Birinci basamakta bir değer taşıyıcısından bağımsız tamamen soyut ve ideal, toplumun ceza hukuku ile korunmasını talep ettiği değer yer almaktadır. Değerlendirmenin odak noktasını ve değerın gerçek hayattaki somut karşılığını belirlemek için kriter buradaki değerdir. Ceza normunun korunmasıyla hukuki değer şeklini alan bu kurum, nedensellik bağı içerisinde bir zarara maruz bırakılamaz. Mülkiyet, yaşama hakkı ve irade hürriyeti, bu değerlerdendir⁹⁰.

⁸² ERSOY, s. 34.

⁸³ KOCA / ÜZÜLMEZ, *Genel Hükümler*, s. 119.

⁸⁴ KOCA / ÜZÜLMEZ, *Genel Hükümler*, s. 563.

⁸⁵ ÖZGENÇ, *Genel Hükümler*, s. 220.

⁸⁶ OPPENHEIM, s. 79.

⁸⁷ OPPENHEIM, s. 79.

⁸⁸ KREY / ESSER, s. 96, Kn. 222.

⁸⁹ SUHR, s. 306.

⁹⁰ SUHR, s. 307.

İkinci aşamada bu değer, bir hukuki değer taşıyıcısına izafe edilir. Ceza hukuku salt hayatı korumaz. Ceza normundaki hayat, mülkiyet, irade hürriyeti vb. ise kişilere aittir⁹¹.

Üçüncü aşamada soyut nitelikteki hukuki değerın dış dünyaya ait kanuni tipte tanımlanan bir obje ile maddileştirilmesi söz konusudur⁹². Ceza Kanunu'nda yer alan birçok suç tipinde suçun konusu, hukuki değeri de temsil eder. Örneğin bir değer olan mülkiyet, hırsızlık suçundaki başkasına ait taşınır eşya ile; vücut dokunulmazlığı bir kişinin vücudu ile temsil edilir. Bu da korunan hukuki değer ile suçun konusunun; ide ve tezahürü şeklindeki tanımla örtüşmektedir. Buradaki tanıma uygun şekilde tezahür eden hukuki değerler, suçun konusu gibi zarar suçu veya tehlike suçu vasfının belirlenmesinde esas alınır⁹³.

Korunan hukuki değerın kişiye ait olması, ona bir talep hakkı verir. Bu talebin konusunun sonlandırılması ya da sınırlandırılması bir zarardır. Buna paralel şekilde kişiye ait ceza hukukuyla korunan menfaate ilişkin talep hakkının tehlikeye maruz bırakılması ise somut tehlike suçuna vücut verir⁹⁴. Soyut tehlike suçlarında ise suç tanımındaki hareketin yapılmasıyla tehlike gerçekleşmiş sayılmaktadır. Soyut tehlike suçlarında, kural olarak genele ait olmakla birlikte kişilere ait ceza hukukuyla korunan hukuki değerler de söz konusu olabilir. Bu çerçevede bir kişinin mülkiyetine veya zilyetliğine sahip olduğu eşyanın üzerinde, kullanma, semerelerinden yararlanma ve tasarruf etme hakkı, o malın rızası dışında elinden alınmasıyla sonlanmaktadır. Sonlanan şey, malın maddi varlığı değil, o mal üzerindeki kişiye bahşedilen haktır. Bu nedenle biz, hukuki değerın tamamen ideal nitelikte kişiler üstü bir kavram olduğu, zarar ve tehlikeye maruz bırakılmayacağı görüşüne iştirak etmiyoruz⁹⁵.

İştirak ettiğimiz görüşü destekleyen diğer bir hüküm de meşru savunmanın düzenlendiği 25'inci maddedir. Burada gerek kendisine gerekse de bir başkasına ait hakka yönelmiş saldırı ibaresi kullanılmıştır. Bu hükümlerle, hakkın saldırıya uğrayabileceği kabul edilmiş, ikinci fıkradaki zorunluluk haliyle de hak, yani hukuki değer açısından maruz kalınan tehlikeden bahsedilmiştir⁹⁶.

Bireye ait hukuki değerler ile genele ait hukuki değerler arasındaki fark da yukarıdaki kabulde yatmaktadır. Genele ait hukuki değerler aslında toplumu oluşturan her bir kişinin talep etme hakkının tek bir ifadesidir⁹⁷. Sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı, toplumdaki herkes tarafından talep edilebilir. Buna karşılık sağlıklı çevrenin konusunu teşkil eden küçük bir kara parçasına ya da suya bırakılan atıkla bu talep hakkı sadece o yerle sınırlı olarak kısıtlanmakta, sona ermemektedir. Bu da bu suç tiplerinin tehlike suçu olma vasfını beraberinde getirmektedir. Bu hususta somut bir örnek olarak 238'inci madde gösterilebilir. Burada suçun konusu; "kamu kurum ve kuruluşları veya kamu hizmeti veya genel bir felaketin önlenmesi için zorunlu eşya veya besinler"dir. Suçun konusunun ortadan kalkmasına veya önemli ölçüde azalmasına neden olma şeklinde bir netice aranmıştır. Bununla birlikte bu suç, neticeli bir soyut tehlike suçudur⁹⁸.

Netice ile tehlike suçu-zarar suçu ayırımını karıştırmamak gerektiği kanaatindeyiz. Bir suç tipi, zarar suçu olmasına rağmen sırf hareket suçu niteliğinde düzenlenebilir. Netice ise hareketten ayrılabil-

⁹¹ SUHR, s. 307.

⁹² JAKOBS, s. 566, Rn. 17.

⁹³ SUHR, s. 307.

⁹⁴ MADEN, s. 159. Suçun konusunu, ceza normunun getirdiği yasak şeklinde ele alan bir müellif, hareketin konusu olarak adlandırdığımız terimi, tanımlamanın konusu (*Definitionsobjekt*) şeklinde nitelendirmektedir. Buna göre normun ihlalinden ibaret olan suç açısından konu, objektif nitelikteki hukukun/hakkın ihlalidir. Her suçla tehlikeye veya zarara maruz kalan ise normun öznesidir. Normun öznesi her zaman tanımlamanın konusu ile eşdeğer değildir. Bu nedenle suç dikkatli incelendiğinde birden fazla konunun varlığı ortaya çıkmaktadır. Şikâyet ve rıza gibi kurumların varlığı da buna işaret etmektedir. Bkz. OPPENHEIM, s. 150.

⁹⁵ ÜNVER, s. 948. Aksi yönde bkz. SARITAŞ, s. 145.

⁹⁶ KÜHL, Kristian: *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 7. Baskı, Vahlen, München, 2012, s. 249, Kn. 38.

⁹⁷ RENGIER, *BT II*, s. 1, Kn. 2. Burada belirli kişi veya kişi gruplarına ait hukuki değerleri, kişisel hukuki değerler, belirsiz kişilere ait hukuki değerleri ise genele ait hukuki değerler şeklinde tarif eden görüş de mevcuttur. Bkz. KINDHÄUSER, *Gefährdung*, s. 144.

⁹⁸ Diğer bir görüş ise suçun konusunun, taahhüt edilen ve yerine getirilmeyen iş olduğunu, zorunlu eşya veya besinlerin yokluğunun objektif cezalandırılabilme şartı teşkil ettiğini belirtmektedir. Bkz. AKBULUT, *Kamuya Gerekli Şeylerin Yokluğu*, s. 16. Bir müellif buradaki önemli ölçüde azaltmanın, zarar olmadığını, bu nedenle konuya zarar verilmese dahi fiilin cezalandırıldığını belirtmektedir. Bkz. ORHAN, s. 109 vd. İfade edelim ki önemli ölçüde azaltmanın da bir zarar olduğunu mütalaa ediyoruz. Buna rağmen suç tipi, zarar suçu değildir.

len, suç tipinde aranması halinde tipikliğin kurucu unsurlarından birini teşkil eden ve dış dünyada algılanabilen ontolojik bir kavramdır. Örneğin kasten öldürme suçunun dayanak noktası, kişilerin yaşama hakkına ilişkin davranış normudur. Suç tipinde düzenlenen ise bu davranış normunun ihlalidir. Bu suç tipinde düzenlenen netice olan kişinin ölmesi, dış dünyada gözlemlenebilir, normdan bağımsız şekilde gerçekliğe sahip bir harici olaydır⁹⁹.

Konunun, suça teşebbüs bağlamında da ele alındığı görülmektedir. Teşebbüsün cezalandırılabilirliğine ilişkin kabul edilen karma teoriyi esas alan müelliflerden bazıları, tamamlanmış suçun, hukuki değer korumaya aldığı vücut, yaşam, hareket hürriyeti gibi gerçek konular üzerinde etki doğurduğunu, teşebbüste ise soyut ve ideal manadaki hukuki değerlerin etkilenmesi sebebiyle failin cezalandırıldığı belirtilmektedir. Burada da hukuki değer objesi veya hukuki değer koruma objesi ve hukuki değer ayrımı yapılmıştır¹⁰⁰.

Son olarak AICK'nın "Tanımlar" başlıklı 184(h) maddesinde yer alan; "*bu kanun uygulanmasında cinsel davranış; ilgili hukuki değerler açısından ciddiyet arz eden davranışlardır*" şeklindeki düzenlemenin de görüşümüzü destekler nitelikte olduğu kanaatindeyiz. Böylece suçla korunan hukuki değer olan cinsel özgürlüğün, müşahhas bir şahıs olan mağdur özelinde korumaya aldığı obje üzerinde tehlike meydana getirilmesi tanımlanmıştır¹⁰¹. Suça teşebbüs durumunda da belirli bir kişinin yaşamı veya vücut dokunulmazlığı, koruma objesi olarak tehlikeye düşürülmektedir.

VI. BAZI SUÇ TİPLERİ ÖZELİNDE TEHLİKE SUÇU-ZARAR SUÇU AYRIMININ İNCELEMESİ

Bu konu özelinde irdeleyeceğimiz suçlardan birincisi, hırsızlık suçudur. Yukarıda yer verilen teoriler ışığında hırsızlık suçu değerlendirilmelidir. Öncelikle hırsızlık suçunda korunan hukuki değer belirlenmeye çalışılacak, sonrasında suçun konusu açıklanıp bu suçta zarara uğratanın ne olduğu konusunda görüş beyan edilecektir.

TCK'nın 141'inci maddesinde hırsızlık suçu; "*Zilyedinin rızası olmadan başkasına ait taşınır bir malı, kendisine veya başkasına bir yarar sağlamak amacıyla bulunduğu yerden alan kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir*" şeklinde düzenlenmiştir. AICK'nın 242'nci maddesinde ise zilyet (*Besitz*) veya fiili hâkimiyet (*Gewahrsam*) kavramı kullanılmaksızın "başkasına ait taşınır malın, kendisi veya üçüncü bir kişi lehine mülk edinmek amacıyla alınması"ndan bahsedilmiştir.

Her iki kanunda da suçun konusu olarak başkasına ait taşınır eşyadan bahsedilmiştir. Buna göre, hırsızlık suçunda alma hareketinin mutlaka başkasına ait taşınır mala yönelmesi gerekmektedir.

Alman doktrininde, suçun konusuna hasredilen "başkasına ait olma" sıfatında belirleyici kavramın mülkiyet olduğu ve buna bağlı olarak suçla korunan hukuki değer, mülkiyet hakkı şeklinde anlaşılması gerektiği ileri sürülmektedir¹⁰².

Gerçekten maddede geçen "*zuzueignen*" ibaresi, mülk edinmek maksadıyla anlamına gelmektedir. Buna atıfla gerek suçla korunan hukuki değer gerekse de suçun konusu olan "başkasına ait olma"nın belirlenmesinde Alman Medeni Kanunu'nun 903'üncü maddesinden hareket edilerek mülkiyetin esas alınması gerektiği ileri sürülmüştür. Buna göre; zilyetliğin ve fiili hakimiyetin, mülkiyetin belirlenmesinde bağlanma noktası teşkil etmeyeceği, hukuki bir kavram olan mülkiyetin aksine fiili hakimiyetin, fiili bir durum arz ettiği bu nedenle de hem suçla korunan hukuki değer hem de suçun konusunu teşkil

⁹⁹ ÜNVER, s. 948. Bu tanıma yer vermekle birlikte yukarıdaki görüşü kabul etmeyen müellif, kişinin ölümünü zarar olarak tarif ettikten sonra davranış normuna aykırılığın da bir zarar olduğunu ancak bunun, zarar kavramından farklı olarak hukuki değer ihlali şeklinde tezahür ettiğini belirtmektedir. Bkz. KINDHÄUSER, *Gefährdung*, s. 133.

¹⁰⁰ WESSELS / BEULKE / SATZGER, s. 340, Kn. 930; FREUND / ROSTALSKI, s. 326, Kn. 10.

¹⁰¹ DEMİRTAŞ, s. 148.

¹⁰² MITSCH, Wolfgang: *Strafrecht Besonderer Teil 2 Vermögensdelikte*, 3. Baskı, Springer, Berlin, 2015, s. 7.

eden başkasına ait olma kavramlarının, mülkiyet esas alınarak ortaya koyulabileceği ileri sürülmüştür¹⁰³. Bu kabulün iki sonucu bulunmaktadır. Birincisi, korunan hukuki değer, medeni kanunda düzenlenen zilyetlik veya hırsızlık suçu kapsamında mütalaa edilen fiili hakimiyet değil, mülkiyettir. İkinci sonuç ise suçun maddi unsurlarında tezahür etmektedir. Zira taşınır malın başkasına ait olması arandığından, suçun konusunu teşkil eden malın “başkasına ait olma” vasfı yoksa, hırsızlık suçu oluşmayacaktır. Diğer bir anlatımla malik, zilyetten malı rızaya aykırı olarak aldığı anda, hırsızlık suçunun tipiklik unsuru oluşmaz¹⁰⁴.

Türk doktrinindeki görüşler de Alman doktriniyle benzer şekilde mülkiyet, zilyetlik ve her ikisinin beraber korunduğunu kabul eden karma görüş şeklinde üçe ayrılmaktadır¹⁰⁵.

Zilyetlik, tıpkı mülkiyet hakkı gibi hukuk düzeni tarafından tanınmış ve eşya ile kişi arasında ilişki tesis eden bir haktır. Elbette zilyetliğin temel şekli ile eşya üzerinde hakimiyet kurmak birbiriyle örtüşmektedir. Buna karşılık mirasçılarının zilyetliği kendiliğinden iktibas etmesi veya dolaylı zilyetlik hallerinde, kişinin eşya üzerinde doğrudan fiili hakimiyeti bulunmasa dahi kanundan kaynaklı olarak doğrudan zilyet sıfatını haiz olmaktadır¹⁰⁶. Bu ihtimallerde de hırsızlık suçunun işlenebileceğinin kabul edildiği düşünüldüğünde, zilyedin rızasını açıkça düzenleyen 141’inci maddenin koruduğu hukuki değer de zilyetlik olması lazım gelir. Burada malını kiraya veren veya başka bir suretle, örneğin rehin gibi, zilyetliği devreden malikin, zilyedin rızası olmaksızın malı alması halinde de hırsızlık suçu oluşacaktır.

Hırsızlık suçunun oluşması için aranan fiili hakimiyet ise, zilyetlikle örtüşmekle birlikte farklıdır. Hırsızlık suçunun oluşabilmesi için failin eşya üzerinde fiili hakimiyet kurması aranır. Örneğin mağdurun bulamayacağı şekilde suçun konusu olan eşyanın yine mağdura ait konut vesair bir yerde faile ait çanta, iç cep gibi bir yere saklanması halinde, fail tarafından yeni bir fiili hakimiyetin tesis edildiğini kabul etmek gerekir. Bu hakimiyet, yargı makamları tarafından somut olayın özelliklerine göre belirlenir¹⁰⁷.

TCK’nın 160’ıncı maddesinde düzenlenen suç da hırsızlık suçunda korunan hukuki değer noktasında yol göstericidir. Hırsızlık suçu ile kaybolmuş veya hata sonucu ele geçmiş eşya üzerinde tasarruf (m. 160) arasındaki yegâne fark, ikincisinde mağdurun zilyetliğinin devam etmemesidir. Ancak zilyetlik failden kaynaklanmayan bir sebeple son bulmuştur¹⁰⁸. Buradan da ancak mağdurun zilyedinde bulunan eşyanın hırsızlık suçunun konusunu teşkil edebileceği ve buradaki zilyetlik kavramının da medeni hukuka göre belirleneceği sonucuna varmak gerekir¹⁰⁹.

Zilyetlik; bir şey üzerinde fiili hakimiyettir (TMK m. 973, BGB m. 854). Medeni Kanun’da, zilyetliğin devri dışında zilyetliğin sona ermesi düzenlenmemiş, yalnızca geçici olarak kesilmeye yer verilmiştir (m. 976). Alman Medeni Kanunu’nun 856’ncı maddesinde ise; “Zilyetlik, zilyedin şey üzerindeki fiili kontrolünü bırakması veya başka bir şekilde kaybetmesi ile sona erer” denilmiştir (BGB m. 856/1)¹¹⁰.

Hırsızlık suçunda yasaklanan “alma”nın; götürmek, zilyedin tasarruf yetkisini kullanmasını engelleyecek şekilde eşyayı uzaklaştırmak şeklinde anlaşılması gerektiğini savunan baskın görüş, fiili hakimiyetin (*der Gewahrsam*) suçun maddi unsurları içerisinde değil, götürmek kavramının kapsamının

¹⁰³ FISCHER, “§ 242”, s. 1743, Kn. 2; MITSCH, s. 7. Hırsızlık suçunda mütalaa edilen hakimiyet kavramının hukuki bir kavramdan ziyade fiili bir durum teşkil ettiğine ilişkin görüşlerin eleştirisi için bkz. CHUNG, Hao Feng: “Der bestohlene Dieb” - Diskussion über die Schutzgüter beim Diebstahl, Doktora Tezi, Regensburg, 2016, s. 56.

¹⁰⁴ CHUNG, s. 19.

¹⁰⁵ Hem zilyetliğin hem de mülkiyetin korunduğunu kabul eden görüş için bkz. ARTUK / GÖKCEN / ALŞAHİN / ÇAKIR, Özel Hükümler, s. 560; KOCA / ÜZÜLMEZ, Özel Hükümler, s. 675. Salt zilyetliğin korunduğunu kabul eden görüş için bkz. CENTEL / ZAFER / ÇAKMUT, Kişilere Karşı, s. 322.

¹⁰⁶ SERT SÜTÇÜ, Selin: “Dolaylı-Dolaysız Zilyetlik Kavramının Ayırt Edilmesi”, Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2019, Cilt 9, Sayı 1, s. 271.

¹⁰⁷ KOCA / ÜZÜLMEZ, Özel Hükümler, s. 702.

¹⁰⁸ CENTEL / ZAFER / ÇAKMUT, Kişilere Karşı, s. 578.

¹⁰⁹ KILIÇ, Ahmet: “Kaybolmuş veya Hata Sonucu Ele Geçmiş Eşya Üzerinde Tasarruf Suçu”, Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, 2018, Cilt 3, Sayı 2, s. 11.

¹¹⁰ MITSCH, s. 7.

belirlenmesinde rol oynayacağını belirtmektedir (Hakimiyet teorisi)¹¹¹. Bu şekilde hukuki değer taşıyıcısı ve aynı zamanda malik olan mağdurun, eşya üzerinde dilediği gibi tasarruf etme yetkisinin kaldırılıp kaldırılmadığı ortaya koyulacaktır¹¹².

Fiili hakimiyet ile zilyetliği ayıran görüşe göre, medeni kanunda düzenlenen zilyetlik, hukuki bir kavramdır ve zilyetliğin tanımı hırsızlık suçunda dikkate alınan fiili hakimiyetten farklıdır. Üç başlık altında ortaya koyulan bu farklar şunlardır: 1- Gerçek manada eşya üzerinde fiili hakimiyet kuran zilyet yardımcısı, medeni kanuna göre zilyet sayılmamaktadır, 2- Dolaylı zilyetlik halinde, kişi zilyet sayılmasına rağmen eşya üzerinde hakimiyeti yoktur, 3- Kişinin ölümü üzerine mirasçıların doğrudan zilyet sayılması da hırsızlık suçundaki fiili hakimiyeti bulunmayan kişinin, zilyet sayılabileceği örneklerdendir¹¹³.

Sonuç olarak bu suçla korunan hukuki değer, zilyetlik veya fiili hakimiyet değil, malikin bu eşya üzerinde dilediği gibi tasarrufta bulunabilme hakkıdır¹¹⁴. Ancak eski tarihli kararlarında Federal Mahkemenin de fiili hakimiyetin korunduğunu kabul ettiği görülmektedir¹¹⁵.

Türk doktrininde, hırsızlık suçuyla korunan hukuki değere ilişkin üç farklı yaklaşım vardır.

Birinci görüş, hırsızlık suçuyla korunan hukuki değer zilyetlikten ve zilyetliğin sağladığı haklardan ibaret olduğunu kabul etmektedir. TCK'nın 141'inci maddesinin metninde açıkça zilyedin rızasından bahsedilmesi, bu görüşün gerekçelerinden birini teşkil etmektedir. Hırsızlık suçuyla mülkiyetin korunduğunun kabulü halinde, hukuki değer sjujesi olan malik, zilyetliğini devrettiği, örneğin rehin olarak verdiği eşyayı zilyedin rızasına aykırı olarak alması halinde hırsızlık suçunun oluşmayacağını kabul etmek gerekecekti¹¹⁶. Ayrıca hem mülkiyetin hem de zilyetliğin korunduğunu kabul ettiğimiz takdirde ise zilyetliğin ve mülkiyetin farklı kişilere ait olduğu durumlarda bir fiil ile birden çok kişiye karşı suçun işlendiğini kabul etmek gerekecektir.

Yargıtay kararlarında ise hırsızlık suçuyla hem mülkiyetin hem de zilyetliğin korunduğu kabul edilmekte ancak bu iki hak karşı karşıya geldiğinde mülkiyete üstünlük tanınmakta ve malikin kendi malının hırsız olamayacağı belirtilmektedir¹¹⁷.

Hırsızlık suçunda hareketin yöneldiği, üzerinde işlendiği eşyanın zarara uğraması aranmaz. Fail, eşya üzerinde hırsızlık suretiyle kurduğu ve hukuken de devam ettirebildiği zilyetliği sürdürerek eşyayı düzgün bir şekilde muhafaza edebilir. Örneğin çaldığı saati çekmecesindeki koleksiyonuna ekleyen fail, suçun konusu üzerinde bir zarar meydana getirmemiştir. Bundan dolayı hırsızlığa, sırf hareket suçu denilmektedir. Görüldüğü üzere bazı suç tipleri açısından tehlike suçu - zarar suçu ayrımının, fiilin suçun konusu üzerinde meydana getirdiği etkiye göre yapılması her zaman isabetli sonuç vermemektedir. Hırsızlıkta suçun konusu, genellikle ne zarara ne de tehlikeye maruz bırakılmaktadır. Zarar verilen veya ihlal edilen, salt malikin veya zilyedin haklarını tasarruf yetkisidir¹¹⁸. Bu nedenledir

¹¹¹ RENGIER, Rudolf: *Strafrecht Besonderer Teil I*, 26. Baskı, C.H. Beck, München, 2024 (BT I), s. 12, Kn. 22.

¹¹² RENGIER, *BT I*, s. 12, Kn. 22.

¹¹³ CENTEL / ZAFER / ÇAKMUT, *Kişilere Karşı*, s. 321; CHUNG, s. 11. Dolaylı zilyetlik halinde zilyet, eşya üzerindeki hakimiyetini başkası aracılığıyla kullanmasına rağmen, zilyet sayılmaktadır. Malını kiralayan kişinin mal üzerindeki zilyetliğinin devam etmesi buna örnektir. Bkz. SERT SÜTÇÜ, s. 264.

¹¹⁴ GROPP, Walter: *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 4. Baskı, Springer, Berlin, 2015, s. 133, Kn. 25.

¹¹⁵ Örnek olarak bkz. "Hırsızlık suçunun oluşması için başkasına ait bir mala zarar verilmesine gerek yoktur. Aksine bu suçla korunan hukuki değer, mülkiyet hakkı (das Eigentum) ve hakimiyettir (der Gewahrsam)" BGHSt 2 StR, 17.09.1980, 355/80, Kn. 16; BGH 26.07.1957- 4 StR 257/57. Ayrıca bkz. FISCHER, § 242, s. 1743, Kn. 2.

¹¹⁶ DÖNMEZER, Sulhi: *Kişilere ve Mala Karşı Cürümler*, 15. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 1998, s. 294, Kn. 276; YILDIZ, Ali Kemal, "Hırsızlık", *Özel Ceza Hukuku- Cilt IV- Malvarlığına Karşı Suçlar*, On İki Levha, İstanbul, 2018, s. 13.

¹¹⁷ Yargıtay, CGK, T. 10.05.2016, E. 2014/159, K. 2016/257 (Karar metni ve ilgili görüşler için bkz. ARTUK / GÖKCEN / ALŞAHİN / ÇAKIR, *Özel Hükümler*, s. 535).

¹¹⁸ MADEN, s. 158. Bir görüşe göre, zarar suçlarında suçun konusu değer kaybına uğramaktadır. Buradaki zarar, parasal ölçüme tabi tutulan zarardan değil, fiilin yol açtığı kayıptan ibarettir. Hırsızlık suçunda suçun konusunun el değiştirmesiyle zararın oluştuğu kabul edilmektedir. Bkz. AKBULUT, *Genel Hükümler*, s. 436. *Alacakaptan* da somut fiilin kanuni tipe uygun sayılabilmesi için yalnızca tipte

ki zarar suçu olmasına rağmen, hırsızlık suçunda bir netice meydana gelmesi aranmaz. Failin yararlanmak kastıyla malı alması yeterlidir. Doktrinde buna, kesik neticeli suç da denmektedir¹¹⁹.

Tehlike suçu-zarar suçu bağlamında ele alınabilecek diğer bir suç da Anayasayı İhlaldir (TCK m. 309). Bazı suç tiplerinin koruduğu hukuki değerın arz ettiği özellikler gereği Kanun koyucu, cezalandırılmayı öne çekerek, teşebbüsü, tamamlanmış suç gibi cezalandırır¹²⁰. Rüşvet suçu veya Cumhurbaşkanına suikast suçlarında olduğu gibi anayasayı ihlal suçunda da failin teşebbüs aşamasına ulaşması, bizzat kanuni tipte düzenlenerek bir teşebbüs suçu ihdas edilmiştir. Bilindiği gibi bu tür suçlara teşebbüs mümkün değildir. Zira failin teşebbüs aşamasına ulaşması zaten tipe uygun davranışı teşkil etmektedir.

Anayasayı ihlal suçunda korunan hukuki değer; millet iradesine dayalı olarak kurulan anayasal rejimdir. Suçun konusu ise Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın öngördüğü düzendir¹²¹.

Esas itibarıyla bu suç tipi teşebbüs suçu olarak düzenlenmeseydi, gerek suçla korunan hukuki değer olan millet iradesine dayalı demokratik rejim, gerekse de bu rejimin Anayasası'nın öngördüğü düzen ihlal edilerek bir zarara uğratılmış olacaktı. Teşebbüs aşamasının tamamlanmış gibi cezalandırılması ve cebri davranışların konu bakımından elverişli olmasının aranması fiili soyut-somut tehlike suçu haline getirmiştir¹²².

TCK'nın 232'nci maddenin 1'inci fıkrasında; cebir veya tehdit kullanılmaksızın velayet yetkisi olmayan ana, baba veya üçüncü dereceye kadar kan hısmının çocuğu kaçırması veya alıkoyması suç olarak düzenlenmiştir. Burada kaçırma veya alıkoyma hareketinin yöneldiği konu, 16 yaşını bitirmemiş çocuktur. Korunan hukuki değer ise velayet ve vesayet yani çocuk üzerindeki tedip hakkıdır. Çocuğun kendi iradesiyle velayet hakkı elinden alınmış olan babası veya anası ile kalabileceği de düşünüldüğünde, suçla tehlikeye maruz bırakılan, suçun konusu değil, koruma objesi olarak kişi tarafından tasarruf edilebilir, kişiye ait bir hak olan velayet veya vesayet hakkıdır¹²³. Örnekleri çoğaltmak mümkündür. Gözaltına alınan, tutuklu veya hükümlünün kaçmasına imkân sağlama suçunda (TCK m. 294) hareketin yöneldiği konu, tutuklu veya hükümlüdür. Ancak tehlikeye düşen elbette konu değildir. Aksine suçun konusunu teşkil eden kişi, firar ederek -bir süreliğine de olsa- özgürlüğüne kavuşmaktadır¹²⁴.

Askeri Ceza Kanunu'nun 79'uncu maddesindeki; "kendisini askerliğe elverişsiz hale getirme" suçu, dar anlamda netice ile zararın kim üzerinde husule gelmesi gerektiği konusunda önemli bir örnektir. Bu suçla korunan hukuki değer, kişinin hem hak hem de bir yükümlülük teşkil eden askerlik görevinden, eşitlik ilkesine aykırı şekilde başkalarının zararına olarak kaçınmasının engellenmesidir¹²⁵. Hareketin yöneldiği obje, kişinin vücududur. Neticeli bir suç tipi olan 79'uncu maddede, kanuni tipte aranan netice, vücudun askerlik hizmeti için gerekli asgari özellikleri kaybedecek şekilde sakatlanması veya askerliğe yaramayacak hale getirilmesidir¹²⁶.

Burada korunan hukuki değer, kişinin vücut dokunulmazlığı değil, vatandaşların askerlik görevinin herkes tarafından eşit şekilde ifa edilmesi talebidir. Bu nedenle kişinin vücudu hem hareketin konusunu hem de koruma objesini teşkil etmektedir. Kişinin kendisini askerliğe elverişsiz hale getirme-

gösterilen modeliteye uygun olmasının yetmeyeceğini, ayrıca korunan hukuki değer açısından bir zarar veya tehlike meydana getirmeye elverişli olması gerektiğini belirtmektedir. Bkz. ALACAKAPTAN, s. 35.

¹¹⁹ BULUT, s. 171.

¹²⁰ KEÇELİOĞLU, s. 443.

¹²¹ ÖZGENÇ, İzzet: *Suç Örgütleri*, 14. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022 (Suç Örgütleri), s. 267.

¹²² ÖZGENÇ, *Suç Örgütleri*, s. 275.

¹²³ OPPENHEIM, s. 18.

¹²⁴ FISCHER, "§ 120", s. 944, Kn. 2.

¹²⁵ DEĞİRMENCİ, Olgun: *Askeri Ceza ve Disiplin Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013, s. 257.

¹²⁶ DEĞİRMENCİ, s. 258.

siyle tamamlanan suç ile zarara uğratılan da bu hukuki değerdir. Görüldüğü gibi burada zarara uğratılanın kişinin vücudu olduğu kabul edildiği takdirde, fail ve mağdur aynı suçta birleşmiş olacaktır.

SONUÇ

Suçun konusu, ceza normunda hareketin kendisine yönelmesinin arandığı, kişi, eşya veya soyut şeydir. Suçun konusunun mutlaka maddi nitelikte olması gerektiği kabulüne iştirak etmiyoruz. Bu kabulün gerekçesi, özellikle hareketin belirli bir yere veya soyut bir şeye yönelmesinin arandığı suç tiplerinde mündemiçtir. Örneğin konut dokunulmazlığını ihlal suçunda hareket, mesken olarak kullanılan ve konut olarak nitelendirilebilecek taşınmaza yönelmektedir. Soyut şey açısından verilebilecek örnekler ise hakaret suçundaki şeref ve sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme suçundaki (m. 244) veridir.

Kanuni tipte bir zarar veya somut tehlikenin belirli bir konu üzerinde gerçekleşmesi şeklinde somutlaştırma yapıldığı takdirde, bu insan, nesne veya soyut şeyin hem suçun konusu hem de koruma objesi olarak zarar veya tehlike suçuna ilişkin belirleyici fonksiyonu haiz olduğunu kabul etmekteyiz. Buna karşılık harekete takaddüm ederek onun kendisine yönelmesinin arandığı suçun konusu, mutlaka tehlike suçuzarar suçu ayrımında tehlikeye veya zarara maruz bırakılması gereken unsur olarak addedilmemelidir.

Her neticeli suç, bir zarar suçu iken her zarar suçu neticeli suç değildir. İşte suçun konusunun icra ettiği fonksiyonlardan biri de suçun kanuni tanımında yer alan neticenin üzerinde meydana gelmesinin aranmasıdır. Buna karşılık zarar veya tehlike etkisi, suçun konusu üzerinde tezahür edebileceği gibi suçun konusuyla koruma objesinin ayrıldığı hallerde, zarar veya tehlike suçun konusu üzerinde ortaya çıkmaz.

Suç tipinde konunun arandığı hallerde, suçun konusu, maddi unsurlardan biri olarak suçun oluşmasında kurucu bir unsur teşkil eder. Buna karşılık bazı suç tiplerinde neticenin aranmamasına benzer şekilde, istisnai de olsa konusu bulunmayan suçlar da düzenlenmiştir. Özellikle üretmek şeklindeki fiillerde, örneğin uyuşturucu madde üretme, sahte para üretme veya sahte belge düzenleme suçlarında hareketin konusunun olmadığını kabul ettiğimiz için tehlike suçuzarar suçu ayrımında korunan hukuki değerden ve koruma objesinden hareket edilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

- AKBULUT, Berrin: “Kamuya Gerekli Şeylerin Yokluğuna Neden Olma Suçu”, *Ceza Hukuku Dergisi*, 2014, Cilt 9, Sayı 25, s. 7-28 (Kamuya Gerekli Şeylerin Yokluğu).
- AKBULUT, Berrin: *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 9. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022 (Genel Hükümler).
- ALACAKAPTAN, Uğur: *İşlenemez Suç*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1968.
- ARTUK, Mehmet Emin / GÖKCEN, Ahmet / ALŞAHİN, Mehmet Emin / ÇAKIR, Kerim: *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 17. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023 (Genel Hükümler).
- ARTUK, Mehmet Emin / GÖKCEN, Ahmet / ALŞAHİN, Mehmet Emin / ÇAKIR, Kerim: *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 21. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024 (Özel Hükümler).
- AYDIN, Devrim: “Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 2013, Cilt 19, Sayı 2, s. 879-918.
- AYNURAL, Ömer Metehan: *Soyut Tehlike Bağlamında Trafik Güvenliğini Tehlikeye Sokma Suçu (TCK m. 179/3)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2017.
- BAŞ, Eylem: *Ceza Hukukunda Fail ve Mağdur*, Seçkin Yayıncılık, İstanbul, 2021.
- BINDING, Karl: *Die Normen und ihre Übertretung eine Untersuchung über die rechtmäßige Handlung und die Arten des Delikts*, Band I, Verlag von Wilhelm Engelmann, Leipzig, 1872.
- BULUT, İlhan: *Suçta Netice*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022.
- CENDEL, Nur / ZAFER, Hamide / ÇAKMUT, Özlem: *Kişilere Karşı Suçlar*, Cilt I, 4. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2017 (Kişilere Karşı).
- CENDEL, Nur / ZAFER, Hamide / ÇAKMUT, Özlem: *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 12. Baskı, Beta Yayıncılık, Ankara, 2023 (Ceza Hukuku).
- CHUNG, Hao Feng: *“Der bestohlene Dieb” - Diskussion über die Schutzgüter beim Diebstahl*, Doktora Tezi, Universität Regensburg, Regensburg, 2016.
- DEĞİRMENÇİ, Olgun: *Askeri Ceza ve Disiplin Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013.
- DEMİRBAŞ, Timur: *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 17. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.
- DEMİRTAŞ, Soner: *Tehlike Suçları*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023.
- DÖNMEZER, Sulhi: *Kişilere ve Mala Karşı Cürümler*, 15. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 1998.
- EREM, Faruk: “Suçun Konusu ve Hümanist Doktrin”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1968, Cilt 25, Sayı 1, s. 11-33.
- ERSOY, Uğur: “Ceza Hukukunun Gri Alanı: Tehlike Suçları”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 2020, Sayı 41, s. 27-64.
- ERYILDIZ, Hüsnü Sefa: “Yalan Yere Yemin Suçu (TCK m. 275)”, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2022, Cilt 12, Sayı 1, s. 575-642.
- EVİK, Vesile Sonay: *Tehlike Suçları*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1998.
- FISCHER, Thomas: *Strafgesetzbuch*, 66. Baskı, C.H. Beck, München, 2019.
- FREUND, Georg / ROSTALSKI, Frauke: *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 3. Baskı, Springer, Berlin, 2019.
- GROPP, Walter / SINN, Arndt: *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 5. Baskı, Springer, Berlin, 2020.
- GROPP, Walter: *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 4. Baskı, Springer, Berlin, 2015.
- HAKERİ, Hakan: *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 30. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024.
- HARRO, Otto: *Grundkurs Strafrecht*, 7. Baskı, De Gruyter, Berlin, 2004.
- JAKOBS, Günther: *Strafrecht Allgemeiner Teil*, Walter de Gruyter, Berlin, 1983.
- JESCHECK, Hans Heinrich / WEIGEND, Thomas: *Lehrbuch des Strafrechts Allgemeiner Teil*, 5. Baskı, Dunc-ker & Humblot, Berlin, 1996.
- KEÇELİOĞLU, Elvan: “Sırf Hareket Suçu Soyut Tehlike Suçu Mudur?”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2021, Cilt 25, Sayı 2, s. 433-464.

- KILIÇ, Ahmet: “Kaybolmuş veya Hata Sonucu Ele Geçmiş Eşya Üzerinde Tasarruf Suçu”, *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, 2018, Cilt 3, Sayı 2, s. 1-35.
- KINDHÄUSER, Urs: *Gefährdung als Straftat*, Vittorio Klostermann, Frankfurt am Main, 1989 (Gefährdung).
- KINDHÄUSER, Urs: *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 4. Baskı, Nomos, Baden-Baden, 2009 (AT).
- KOCA, Mahmut / ÜZÜLMEZ, İlhan: *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 15. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022 (Genel Hükümler).
- KOCA, Mahmut / ÜZÜLMEZ, İlhan: *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 8. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022 (Özel Hükümler).
- KREY, Volker / ESSER, Robert: *Deutsches Strafrecht Allgemeiner Teil*, 6. Baskı, Kohlhammer, Stuttgart, 2016.
- KÜHL, Kristian: *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 7. Baskı, Vahlen, München, 2012.
- MADEN, Mehmet: “Korunması Amaçlanan Hukuki Değer”, ‘Suç Fiilinin Konusu’ ve ‘Suçun Mağduru’ Kavramları ve Bu Bağlamda ‘Zarar Suçu/Tehlike Suçu’ Ayrımı”, (Ed.) ÜSTÜN, Ü. Süleyman / ÇOBAN ATİK, Ayşegül / BAYRAKTAR, Tuğba: *Selçuk Hukuk Kongresi 2020*, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Konya, 2020, s. 153-160.
- MERAKLI, Serkan: “Parada Sahtecilik Suçu (TCK m. 197)”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 2020, Cilt 26, Sayı 2, s. 726-776.
- MITSCH, Wolfgang: *Strafrecht Besonderer Teil 2 Vermögensdelikte*, 3. Baskı, Springer, Berlin, 2015.
- OPPENHEIM, Lassa: *Die Objekte des Verbrechens*, Benno Schwabe, Basel, 1894.
- ORHAN, Uğur: *Suçun Maddi Konusu*, Doktora Tezi, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2023.
- ÖLMEZ, Gökhan: *Suçun Tanımlanabilir ve Değerlendirilebilir Unsurları*, Doktora Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara, 2020.
- ÖNOK, Murat: “Trafik Güvenliğini Tehlikeye Sokma Suçu (TCK m. 179)”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2015, Sayı 121, s. 157-202.
- ÖZBEK, Veli Özer / DOĞAN, Koray / BACAKSIZ, Pınar: *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 16. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.
- ÖZGENÇ, İzzet: *Suç Örgütleri*, 14. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022 (Suç Örgütleri).
- ÖZGENÇ, İzzet: *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 18. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022 (Genel Hükümler).
- RENGIER, Rudolf: *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 16. Baskı, C.H. Beck, München, 2024 (AT).
- RENGIER, Rudolf: *Strafrecht Besonderer Teil I*, 26. Baskı, C.H. Beck, München, 2024 (BT I).
- RENGIER, Rudolf: *Strafrecht Besonderer Teil II*, 25. Baskı, C.H. Beck, München, 2024 (BT II).
- ROXIN, Claus / GRECO, Luis: *Strafrecht Allgemeiner Teil, Band I*, 5. Baskı, C.H. Beck, München, 2020.
- SALIGER, Frank / KINDHÄUSER, Urs / NEUMANN, Ulfrid / PAEFFGEN, Hans-Ullrich (Hrsg.): *Nomos-kommentar Strafgesetzbuch*, 6. Baskı, Nomos, Baden-Baden, 2023.
- SARITAŞ, Erkan: *Suçun Yapısında Hareketin Konusu*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2023.
- SERT SÜTÇÜ, Selin: “Dolaylı-Dolaysız Zilyetlik Kavramının Ayırt Edilmesi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2019, Cilt 9, Sayı 1, s. 259-289.
- ÜNAL, Osman Gazi: *Tehlike Suçları*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023.
- ÜNVER, Yener: *Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2003.
- WELZEL, Hans: *Das Deutsche Strafrecht*, 3. Baskı, Walter de Gruyter, Berlin, 1954.
- WESSELS, Johannes / BEULKE, Werner / SATZGER, Helmut: *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 48. Baskı, C.F. Müller, Heidelberg, 2018.
- YILDIZ, Ali Kemal, “Hırsızlık”, *Özel Ceza Hukuku- Cilt IV- Malvarlığına Karşı Suçlar*, On İki Levha, İstanbul, 2018, s. 6-7.
- YOKUŞ SEVÜK, Handan: *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022.
- ZIESCHANG, Frank: *Die Gefährdungsdelikte*, Duncker & Humblot, Berlin, 1998.